

Kirish.

Men Davlatov Murodullo NamMQIni Qurilish falteti Qurilish Arxitektura kafedrasida “Qishloq hududlarini arxitektura loyihaviy tashkil etish” yo’nalishida ta’lim olib, qishloq hududlarini me’moriy rejalashtirish va tashkil etish haqida turli bilim va malakalarni ustozlarimdan o’rgandim. Bu bilimlarni amalda kursatish uchun bizga diplom loyiha ishimizda har bir talabaga uzi yashab istiqomat qilib kelayotga hududini me’moriy rejalashtirish va tashkil etish vazifasi berildi. Shu jumladan, menga ham Uychi tumani Islomobod MFY hududini me’moriy rejalashtirish va tashkil etish mavzusi topshiriq qilib berildi. Men bu loyihani bajarish jarayonida hozirgi kunda yurtimizda qurilish sohasida olib borilayotgan turli islohotlar va yangiliklaran foydalangan holda diplom loyiha ishini bajardim. Bunda Islomobod MFY hududida hozirgi holatda mavjud maktablar, bog’chalar, aholiga maishiy xizmat ko’rsatish binolari hamda mahalla guzarlarida joylashgan binolarni hozirgi davr talablariga to’g’ri kelmagan qismlarini yangilashga va qolgan qismlarini zamonaviy ko’rinishga keltirish haqida diplom loyiha ishini bajardim. Bundan tashqari, Islomobod MFY hududida hozirda aholini ish bilan ta’minlash uchun hech qanday sanoat zonasi mavjud emas. Shuni hisobga olgan holda yangi loyiha taklifimda bir yo’la ikkita kichik ishlab chiqarish korxonasi loyiha taklifini kiritdim. Birinchisi “Tikuvchilik fabrikasi” bo’lib, bunda shu hududda yashovchi aholi ayollar va qizlarni ish bilan ta’minlash imkoniyatiga ega bo’lsa, ikkinchisi “Mevani qayta ishlash korxonasi” qishloq xo’jaligida yetishtirilgan meva mahsulotlarini qayta ishlab turli ichimlik soklarini tayyorlovchi korxonada asosan erkaklar ishlashlari mumkin.

Mustaqillik yillarida shahar va qishloqlar aholi punktlarining zamonaviy arxitektura qiyofasini shakllantirish, uy-joy va ijtimoiy-maishiy qurilishni jadal rivojlantirish, muhandislik-kommunikatsiya va yo‘l-transport infratuzilmasini rekonstruksiya qilish hamda yangilash borasida kompleks chora-tadbirlar amalga oshirildi.

Qishloq joylarda namunaviy loyihalar bo'yicha yakka tartibdagi uy-joy qurilishi dasturini amalga oshirish natijasida qishloq aholi punktlarining qiyofasi tubdan yaxshilanib bormoqda, ijtimoiy-bozor infratuzilmasining rivojlangan tarmog'i yaratildi.

Arxitektura va shaharsozlik sohasini yanada rivojlantirish, shaharlar va aholi punktlarining bosh rejalarini ishlab chiqish hamda amalga oshirish holatini yaxshilash, aholi punktlarini kompleks qurish bo'yicha qabul qilinayotgan qarorlar uchun davlat va xo'jalik boshqaruvi organlarining mas'uliyatini oshirildi.

Shu bilan birga shaharsozlik sohasi ushbu zamonaviy bosqichda hududiy tizimlarning yangi masshtablari, rejalashtirish va kelajak istiqbollarining yangi loyihaviy muddatlari, shaharlarni loyihalash va qurishning yangi muammolari bilan yuzma-yuz keldi.

Bu esa yosh mutaxassislar-shaharsozlarni tayyorlashga yangicha yondashuvni talab etadi. Ular shaharsozlik sohasida barcha yutuq va kamchiliklarni o'rganib chiqib, oldingi tajribalar asosida malakaviy ko'nikma va mahoratga ega bo'lishlari lozim. Bu o'z navbatida bozor iqtisodiyoti sharoitida rivojlanib borayotgan O'zbekistonning yangi shaharsozlik strategiyasini hayotga tadbiq etish mezonidir.

O'zbekiston shaharlarining zamonaviy rivojlanishi to'xtovsiz urbanizatsiya jarayonida amalga oshadi. Bu o'z navbatida jamiyat hayotining barcha jabhalarida ko'zga tashlanadi va shaharlar ahamiyatining o'sib borayotganidan dalolat beradi. Urbanizatsiyaning o'ziga xos tomoni bu, shahar aholisining katta va yirik shaharlarda to'planishidir. Va bu jarayonning natijasi – yashash muhitining yangisini shakllantirish va eskisini rekonstruktsiya qilish talabining oshishidir. Hududlarni arxitekturaviy-rejaviy tashkil etish masalasi, ulardagi tabiiy-ekologik va ijtimoiy-iqtisodiy muammolarni yechishda shaharsozlik uslublarini qo'llash zamonamizning dolzarb vazifasiga aylandi.

**I. HUDUDNI ARXITEKTURA LOYIHAVIY
REJALASHTIRISHNI TASHKIL ETISH
BO'LIMI**

Bitiruvchi: _____ **M.Davlatov**
(imzo)

Rahbar: _____ **D.Jumatayev**
(imzo)

NAMANGAN VILOYATI TARIXI.

Namangan viloyati - OʻzR tarkibidagi viloyat. 1941 yil 6 martda tashkil etilgan (1960 yil 25 yanvarda Andijon va Fargʻona viloyatlari tarkibiga qoʻshib yuborilgan. 1967 yil 18 dekabrda kayta tashkil etildi). Namangan (viloyat) respublikaning sharqida, Fargʻona vodiysining shim.-gʻarbiy qismida, Tyanshan togʻ tizmasi tarmoklari — Qurama va Chatqol togʻlarining yon bagʻrida joylashgan. Shimoliy va shimoliy-sharqdan Qirgʻiziston Respublikasining Jalolobod viloyati, janubiy-sharqdan Andijon, janubdan Fargʻona, shimol va shimoliy-gʻarbdan Toshkent viloyati va Tojikistonning Sugʻd viloyati bilan chegaradosh.

Maydoni 7,44 ming km². Aholisi 2 652 400 kishi (2017). Namangan (viloyat)da 11 qishloq tumani (Kosonsoy, Mingbuloq, Namangan, Norin, Pop, Toʻraqoʻrgʻon, Uychi, Uchqoʻrgʻon, Chortoq, Chust, Yangiqoʻrgʻon), 8 shahar (Namangan, Kosonsoy, Pop, Toʻraqoʻrgʻon, Uchqoʻrgʻon, Chortoq, Chust, Haqqulobod), 11 shaharcha (Jomashoʻy, Toshbuloq, Navbahor, Oltinkon, Uygʻursoy, Chorkesar, Xalqobod, Uychi, Oʻnhayat, Yangiqoʻrgʻon, Oqtosh), 741 mahalla fuqarolari yigʻini va 11 ta shaharcha fuqarolari yigʻini bor. Markazi — Namangan shahri

Tabiati. Viloyat hududining asosiy qismi Sirdaryoning oʻng sohilida, keng Fargʻona vodiysida joylashgan. Yer yuzasi, asosan, tekislik boʻlib, shimoldan qator tepaliklar va Chatqol hamda Qurama togʻlari bilan oʻralgan. Balandligi 350–800 m. Togʻ va adirlar, tor vodiylar, vohalar toʻrtlamchi geologik davrning katta-kichik daryolari va irmoqlarning faoliyatidan hosil boʻlgan. Viloyat hududi geologik faol zonada joylashgan va 8 ballgacha zilzilalar boʻlib turadi. Keng maydonni egallab yotgan va dehqonchilik obʼyekti boʻlgan Qoraqalpoq choʻli neogen davrida paydo boʻlgan. Foydali

qazilmalardan Chodak oltin koni, tog' kvars, surma, mis, neft, gips, ohaktosh va boshqa qurilish materiallari, shifobaxsh mineral suvlar (Chortoqda) topilgan. Chust-Pop yer osti suvining issiqligi 50° (1300 m dan chiqadi). Suv tarkibida yod va brom bor. Chodaksoydan (450 m chuqurlikdan) 23° issiklikdagi vodorod-sulfidli suv chiqadi. Chortoq, Shahand, Kosonsoy, Uchqo'rg'on suvlari o'zining minerallanish darajasi va harakteri bo'yicha mashhur Matsesta, Chakrak, Tal suvlaridan qolishmaydi. Yer osti suvlari tog', adir, tog' oldi botiqlarida va yoyilmalarda yirik toshli, shag'alli va qumli qatlamlarda joylashgan. Sirdaryoga yaqin zonalarda yer osti (sizot) suvlari mavjud. Iqlimimi keskin kontinental. Yozi uzok, issiq, qishi qisqa, nisbatan sovuq. Yillik o'rtacha temperatura 13° . Yanvarda temperatura -25° gacha pasayadi, iyunda $35-45^{\circ}$ ga yetadi. Vegetatsiya davri 230 kun. Viloyatning turli qismlarida yog'in miqdori turlicha. Haqqulobod shahrida o'rtacha yillik yog'in miqdori 230 mm, g'arbida 90–190 mm, sharqda 300–400 mm, tog' etaklarida 600 mm. Yog'inning eng ko'pismi bahor va kuzda yog'adi. Daryolari yog'indan, tog'lardagi qor va muzliklardan suv oladi. Namangan (viloyat)da ko'plab mavsumiy soylar mavjud. Eng katta daryosi — Sirdaryo. U Norin va Qoradaryoning qo'shilishidan hosil bo'ladi. Norin va Sirdaryoga Chatqol tog'laridan oqib tushadigan Pochchaotasoy, Chortoksoy, Chustsoy, Olmossoy, Chodaksoy, G'ovasoy, Kosonsoy, Namangansoy kabi sersuv tog' daryolari kuyiladi. Kosonsoy, Chortoq, Eskiye suv omborlari, Oxunboboyev, Shimoliy Farg'ona, Katta Namangan kanallari qurilgan. Bahor va yoz boshlarida sodir bo'ladigan sel hodisalaridan saqlanish uchun sel omborlari barpo qilingan. Tuproklari prolyuvial (??), o'tloq, o'tloqi-botqoq, och tusli bo'z, ayrim joylarda sho'rxok, och tusli qo'ng'ir, jigarrang. Adirlar qumtosh, mergel, lyoss va chag'irtoshlar bilan qoplangan. Bahorda efemer (??) o'simliklar o'sadi, chorva mollari boqiladi.

Tekislik qismlarida boʻz, koʻngʻir tuproqlar, qadimdan dehqonchilik qilib kelingnidan tabiiy holati oʻzgargan va unumdorligi oshirilgan. Kosonsoyda tipik va qoramtir boʻz tuproq, Namangan, Uchqoʻrgʻon, Chust tumanlarida och boʻz tuproq tarqalgan. Tekislik qismining ekin ekilmaydigan yerlarida shoʻra, shuvoq, lola, otquloq, Sirdaryo boʻylarida betaga, astragal va boshqa oʻsadi. Togʻlarda archazorlar, yovvoyi olcha, olma va yongʻoqzorlar uchraydi. Togʻlarning baland qismi subalp oʻtloklari — yozgi yaylovlardan iborat. Namangan (viloyat)da deyarli oʻrmon yoʻq. Namangan mevali oʻrmon va oʻrmon koʻchatzori mavjud. Choʻl va adirlar oʻzlashtirilib yuborilganligi sababli boʻri, tulki, kabon, yumronqoziqlar kam uchraydi. Togʻlarda togʻ takasi, sugʻur bor. Adirlarda kalamush, dala sichqoni, echkemar, tipratikan, choʻl toshbaqasi, turli xil ilon va kaltakesak koʻp. Qushlardan burgut, kaklik va boshqa bor. Qorabovur, yovvoyi oʻrdak va boshqalar ovlanadi. Daryo, soy va boshqa suv havzalarida har xil baliqlar yashaydi, andatra keng tarqalgan. Podchaotasoy va Gʻovasoyda qunduz ham uchraydi. Namangan (viloyat) xududining intensiv oʻzlashtirilishi oqibatida sudralib yuruvchilar, qushlar, sut emizuvchilar, baliklarning koʻp turlari kamayib bormoqda.

Xoʻjaligi. Namangan (viloyat) respublika ishlab chiqarish va madaniy taraqqiyotida yetakchi oʻrinlardan birini egallaydi. Viloyat sanoatining asosiy tarmoqlari: mashinasozlik, elektrotexnika, kimyo, paxta tozalash, oziq-ovqat sanoatlari. Namangan (viloyat)da 170 dan ziyod sanoat korxonalari mavjud. Eng yirik sanoat korxonalaridan — mashinasozlik, avtomobillarni tuzatish, gʻisht, yogʻ-ekstraksiya, paxta tozalash, oziq-ovqat (vino zavodi, pivo k-ti, "Namangan salqin ichimliklari", "Rohat", "Namangankonserva", "Shirinlik", "Kosonsoy-konserva" korxonalari), kimyo, "Elektroterm" ishlab chiqarish birlashmasining yetakchi korxonasi, ipak gazlamalar, badiiy buyumlar fabrikasi va h.k. 3402 kichik, 249 shirkat, 76 qoʻshma korxona faoliyat

ko'rsatmoqda. Shular orasida: "Navro'z" O'zbekiston—Kanada, "Shohi So'zana", "Nestle-O'zbekiston", "Shams LTD", "Hyp", "Ohangar", "Chust pichog'i", "Namanganshina", "Kosonsoy-Tekmen", "Popfen", "Silk-Road", "Kasmir Deri", "Namanganqog'oz", "Yanis IV", O'zbekiston— Rossiya "Kem-tosh", "Shifo" korxonalari, O'zbekiston—Xitoy "Channa-Tekstil" qo'shma korxonasi, O'zbekiston—Turkiya "Kosonsoytekstil" va boshqa bor.

Qishloq xo'jaligi. Viloyat qishloq xo'jaligining asosiy tarmog'i — paxtachilik. Namangan (viloyat) mamlakatda yetishtirilayotgan pax-taning 8—9% ini beradi. G'allakorlik, polizchilik, tokchilik, sabzavotchilik, ipakchilik va chorvachilik rivojlangan. Tekislikdagi sug'oriladigan tumanlarda chorvachilik, asosan, kora-mol, tog' oldilaridagi tabiiy o'tloqlarda qo'y va echki (jumladan, mayin junli) boqiladi. Qishloq xo'jaligida foydalaniladigan yerlar maydoni 548,1 ming ga, shundan haydaladigan yerlar 219,8 ming ga, yaylovlar 287,9 ming ga, bog' va ko'p yillik daraxtzorlar 31,2 ming ga, tokzorlar 8,7 ming ga ni tashkil qiladi. Don ekinlari 80,4 ming ga, paxta 109,5 ming ga, kartoshka 1,3 ming ga, sabzavot 3,5 ming ga, poliz ekinlari 1 ming ga, ozuka ekinlari 14,4 ming ga maydonni egallaydi, 7760 ga o'rmonzor, 3 ming ga tutzor bor (2017). Yerning meliorativ holatini yaxshilash maqsadida 4 ming km kollektor drenaj tar-moklari qurilgan. Viloyatning hamma tumanlarida sug'oriladigan maydonning asosiy qismida paxta va don ekinlari ekiladi. Namangan (viloyat)da 13 ming 453 nf fermer xo'jaligi bor. Jamoa va xususiy xo'jaliklarda 667,1 ming qoramol (shundan 261,4 mingi sigir), 899,3 ming kuy va echki, 5,8 ming ot mavjud, parrandachilik bilan ham shug'ullaniladi.

Transporti. Avtomobil yo'llarining uzunligi 1,7 ming km (shu jumladan, qattiqqoplamalisi 1,6 ming km). Andijon—Ko'qon, Toshkent-Pop-

Qo‘qon-Andijon va Namangan—Uchqo‘rg‘on o‘rtasida poyezdlar qatnaydi. Namangan— Marg‘ilon—Farg‘ona, Namangan— Andijon, Namangan— Qo‘qon yo‘nalishida avtobuslar qatnovi yo‘lga qo‘yilgan.

Farg‘ona vodiysini respublika poytaxti bilan bog‘lovchi Toshkent — O‘sh avtomobil yo‘lining Kamchiq dovonida uzunligi 358 km va 891 metr dan iborat bo‘lgan ikkita tunnel qurilib foydalanishga topshirildi. Namangan (viloyat) havo transportining rivojlanishi 1941 yilda aerodrom qurish bilan boshlandi. 1984 yilda zamonaviy havo laynerlariga xizmat qiluvchi uchish va qo‘nish maydoni ishga tushirildi. O‘rta Osiyo davlatlaridagi shaharlar, shuningdek, Moskva, Sankt-Peterburg, Yekaterinburg, Ufa, Simferopol, Novosibirsk, Magadan, Norilsk, Yakutsk, Krasnoyarsk, Mirniy kabi shaharlari va Ukraina poytaxti Kiyev shahri bilan muntazam aloqa yo‘lga qo‘yildi.

Madaniy-maorif, sog‘liqni saqlash va sport. viloyatda 681 umumiy ta‘lim maktabi (442,662 ta o‘quvchi), 6 maxsus maktab-internat, 8 ta akademik litsey, 90 kasb-hunar kolleji (6235 o‘quvchi) faoliyat ko‘rsatdi.

Viloyatdagi 3 ta oliy o‘quv yurti (Namangan universiteti, Namangan muxandislik qurilish va Namangan muhandislik iktisodiyot in-tlari)da 16 mingdan ziyod talaba ta‘lim oladi (2017). 1999—2001 yillar mobaynida barcha qulayliklarga ega bo‘lgan jami 28 kasb-hunar kolleji (18 ming 875 o‘quvchiga mo‘ljallangan), hamda 2 akademik litsey (1500 o‘rin) bunyod etildi. Ular zamonaviy o‘quv qurollari va texnika bilan jihozlandi. Viloyat o‘quvchilari Respublika miqyosida o‘tkaziladigan fan olimpiadalarida muntazam qatnashmoqdalar. Xalqaro AKSELS tanlovida g‘olib chiqib xorijiy davlatlarda tahsil olib qaytayotgan o‘quvchilar soni ham ortib

bormoqda. AQShning o'quvchilar o'rtasida o'tkazilgan AKSELS tanlovida Namangan (viloyat)dan 40 o'quvchi ishtirok etdi.

Viloyatda 2 ta (Namangan o'lkashu-noslik va Pop arxeologik) muzey, 1 markaziy, 409 jamoat kutubxonasi (1 mln. nusxadan ortiq asar), 162 madaniyat uyi, 8 madaniyat va istirohat bog'i, 5 ta teatr (shu jumladan, Alisher Navoiy nomidagi viloyat musiqali drama teatri) bor.

Xalq hunarmandchiligi ayniqsa, Namangan va Chust shaharlarida qadimdan rivojlangan. Chustda pichoq, idish-tovoq, qishloq xo'jaligi qurollari ishlab chiqariladi, do'ppido'zlik, kashtachilik bilan shug'ullaniladi, xalatlar uchun beqasam va atlas gazlamalar to'qiladi. Chust badiiy buyumlar fabrikasi bor.

Sog'liqni saqlash. Namangan (viloyat) da 11650 o'rinli 115 kasalxona, 250 dan ortiq dorixona, Respublika shoshilinch tibbiy yordam markazining filiali, kuniga 30 ming bemorni qabul qilish quvvatiga ega bo'lgan 256 ambulatoriya poliklinika muassasasi ishlab turibdi. Namangan (viloyat)da o'tgan 10 yil mobaynida 218 qishloq shifokorlik punktlari barpo etildi, 41 qishloq shifokorlik ambulatoriyasi va feldsher-akusherlik punktlari qishloq shifokorlik punktlariga aylantirildi. Shu davrda 1505 o'rinli kasalxona, bir smenada 43,7 ming bemorni qabul qiluvchi poliklinikalar qurib bitkazildi, shoshilinch tibbiy yordam markazi, viloyat ko'p tarmoqli kasalxonasi, viloyat kardiologiya markazi, o'sma kasalliklar, Namangan shahar onalar va bolalar fizioterapevtik, yuqumli kasalliklar kasalxonalari foydalanishga topshirildi. Ular zamonaviy tibbiyot apparatlari, asbob-uskunalar bilan jihozlandi. Namanganda Semashko nomidagi respublika fizioterapevtik ilmiy tadqiqot instituti, respublika akusherlik va ginekologiya

ilmiy tadqiqot instituti, nevrologiya, endokrinologiya va urologiya markazlari faoliyat ko'rsatmoqda.

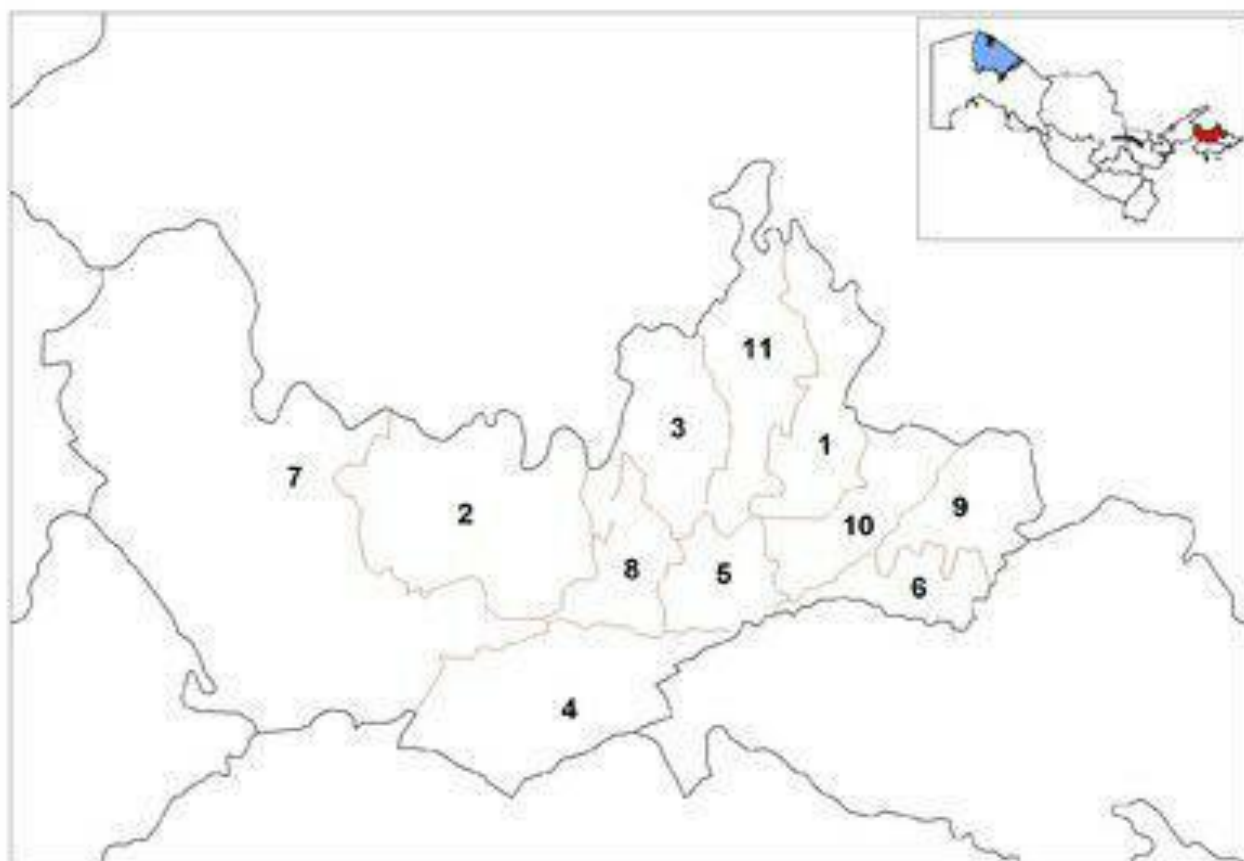
Viloyatda onalik va bolalikni muhofaza qilish bo'yicha "Somom avlod" dasturi asosida 2000 yildan boshlab "Delfin", "Viktor" va boshqa zamonaviy apparatlar bilan jihozlangan "Ona va bola" skrining markazi ishlab turibdi. 6 ta sanatoriya (jumladan, "Chortoq", "Gulshan", "Kosonsoy"), Ko'ksaroy dam olish zonasi mavjud.

Sport. Viloyatdan sportning futbol, tennis, basketbol, voleybol, suv polosi, chim ustida xokkey, mini futbol, qo'l to'pi, shaxmat turlari bo'yicha sportchilar mamlakat musobaqalarida muvaffaqiyatli ishtirok etib kelmoqdalar. Namangan (viloyat)da "Navbaxor" markaziy stadioni, shuningdek, 28 ta stadion, "Pahlavon", "Dinamo", "Alpomish", "Sog'lom avlod" sport majmualari, 22 ta suzish havzasi, 54 ta tennis korti, 1 ta velotrek, 2 ta otchopar, 473 ta sport zali, 571 ta basketbol, 1754 ta voleybol, 375 ta qo'l to'pi, 422 ta kichik va 563 ta katta futbol maydon va maydonchalari bor. 590 mingdan ziyod kishi jismoniy tarbiya va sport bilan shug'ullanadi. Ularning 260 ming nafaridan ortigi o'smirlar. Namangan dovrugini oshirgan va an'anaga aylangan "Universia-da-2000" tadbiri katta umumxalq bayrami sifatida keng nishonlandi. Shaxmat, charm to'p buyicha Osiyo, jahon chempionatlari, saralash musobaqalari, tennischilarning "Buyuk ipak yo'li", "Satellit", "Fyuchers" kabi turlarining o'tkazilishi Namanganni dunyoga yana ham kengroq tanitdi. Namangan shahrining "Navbahor" stadioni, "Do'stlik" tennis majmuasi, "Yoshlik" suzish havzasi, Namangan shahridagi "Paxlavon", "Alpomish", "Dinamo" sport majmualari, To'raqo'rg'on tumanidagi "Kurash" majmuasi kabi sport inshootlarida xalqaro mavqedagi sport musobaqalari o'tkazib turiladi.

[illegible]

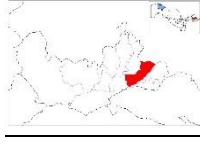
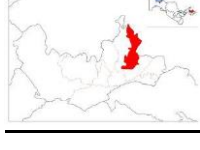
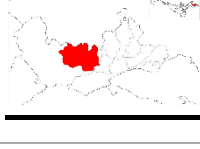
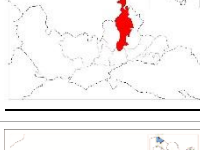
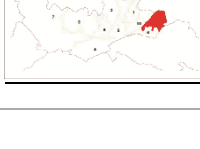
11

ADMINISTRATIV BIRLASHISHI

Namangan 11 ta tumandan iborat:

	Rayon	Aholi (2009)	Maydon (km ²)	Zichligi (chel/km ²)	karta
1	<u>Kosonsoy tumani</u>	177,800	512,0	347,2	
2	<u>Mingbuloq tumani</u>	9 61,600	740,0	123,4	

3	<u>Namangan tumani</u>	179,000	249,0	718,8	
4	To'raqo'rg'on tumani	193,330	309,0	625,6	
5	<u>Norin tumani</u>	118,300	207,1	571,2	
6	<u>Uychi tumani</u>	172,000	312,0	551,2	
7	<u>Pop tumani</u>	170,000	2941,0	57,8	
8	<u>Chortoq tumani</u>	164,000	377,8	434,1	
9	<u>CHust tumani</u>	217,000	300,0	723,3	
10	<u>Yangiqo'rg'on tumani</u>	206,100	540,0	381,6	
11	<u>Uchqo'rgon tumani</u>	144,000	297,0	484,8	

Uychi tumani doimiy aholi soni:

Yil	1979	1989	1991	1995	2000	2005	2010	2015	2018
Aholi	▲125,6	▲131,1	▲139,5	▲144,3	▼150,8	▲158,9	▼160,5	▲167,7	▲172

Islomobod MFY hududini aholi soni yillik o'sishi:

$A=a(1 + P/100 \times T)$ bunda: 1) A-kelgusidagi aholi soni

2) a- mavjud aholi soni (**4632 kishi**)

3)P- 1yil uchun o'rtacha aholi soni o'sishi (P=1,4)

4) T- yil (misol uchun 10yil)

$$A=4632(1+ 1,4/100 \times 10)=5280 \text{ kishi}$$

Demak, 10 yildan so'ng aholi soni o'rtacha **5280 kishi** bo'lar ekan.

Mamlakatimizda barcha sohalarda amalga oshirilayotgan keng ko'lamli islohotlar berayotgan yuksak samaralar ifodasini Uychi tumani misolida ham ko'rish mumkin. Uychi tumani ahli yurtimizda ro'y berayotgan buyuk o'zgarishlar va yangilanishlarda faol ishtirok etib, mustaqilligimizni mustahkamlash, Vatanimizni iqtisodiy-ijtimoiy rivojlantirish, ma'naviy-madaniy hayotimizni yanada yuksaltirishga munosib hissa qo'shib kelmoqda. Viloyatda joriy yilning birinchi yarmida yalpi hududiy mahsulot hajmining o'sishi 10,2 foizni tashkil etdi, sanoat mahsulotlari va xalq iste'moli mollari ishlab chiqarishda barqaror o'sish sur'ati ta'minlanmoqda.

Davlatimiz rahbari namunaviy loyihalar asosida yangi uy-joylar qurish masalasiga kompleks yondashish, bunday yangi qishloqlarda aholining ehtiyojlarini, uzoq istiqbolni hisobga olgan holda maktabgacha tarbiya

muassasalari, maktablar, qishloq vrachlik punktlari, madaniy-maishiy obyektlar qurishga alohida e'tibor qaratdi.

Prezidentimiz yangi loyihada uy-joy qurilishi uchun ajratilgan yer maydoni 6, 4 va 2 sotixdan er maydonlarining ajratilganligi, avtomobil uchun alohida darvoza va uni saqlash uchun maxsus ayvon ko'zda tutilgani, xonalar xalqimizning mentaliteti va turmush tarzidan kelib chiqqan holda joylashtirilgani hamda er maydonlaridan oqilona foydalanilganligi odamlarimizning talab va istaklariga javob berishini qayd etdi.

9,10,11,12-rasmlar.

Mavjud holat.

Me'moriy - rejaviy yechim.

Islomobod maxallasida loyihalashtirilayotgan hudud **18.0 g** maydonni egallaydi. Loyihadan asosiy maqsad maxallada joylashgan aholini zamonaviy turar-joy binolari, zamonaviy muhandislik kommunikasiyalari mujaassamlashtirilgan namunaviy loyihalarni barpo etgan holda yahlit kompozitsion yechim taklif etishdir.

Men o'z loyihamda 18.0g joyni egallagan maxalla hududini tashkil etish masalasini hal etganman. Loyiha ustida ishlash jarayonida ushbu hududni tashkil etuvchi mavjud turar-joy binolari eskirganligini hisobga olgan holda ulardan vos kechish masalasini qo'ydim. Men loyihalashtirgan maxalla uchun umumiy kichik jamoat markazi tashkil qilindi. Maxalla hududida 1 qavatli hamda asosiy yo'lni ikki tomoniga 3-4 qavatli aholi uylaridan iborat bo'lgan turar-joy binolarida foydalanildi. Binolarni loyihalashda havoning aylanishi, er osti suv sathi 50-60 m tashkil etadi. Lekin tashqi namlik va karroziyaga qarshi gidroizolyatsiya ishlarini amalga oshirish ko'zda tutilgan. Ko'cha va maydonlarda manzarali daraxtlarni ekish orqali havoni yanada tozalashga va ochiq havoda dam olishga xizmat qiladi. Bu ham bolalarni salomatligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi va ta'lim jarayonini yaxshilanishiga ko'maklashadi.

Bundan tashqari men loyihada 1 dona 420 o'rinli yangi maktab loyihasini va 3 dona 120 o'rinli bolalar bog'chasi loyiha taklifini ham kiritib o'tdim. Chunki hozirgi vaqtda mavjud bo'lgan bir dona maktab va bir dona bolalar bog'chasi umuman aholi soniga to'g'ri kelmasligi qolaversa Islomobod mahallasi aholi sonini hisoblab chiqqanimda mavjud aholi soni 4632 kishi bo'lsa kelgusi 10 yil ichida 5820 kishiga yetishi va o'z navbatida bolalar sonini ortishi sababli yangi maktab va bog'cha taklifini berdim.

Mahalla markazini tashkil qilish va unda aholi uchun barcha qulayliklar bilan ta'minlangan savdo shaxobchalari, aholiga maishiy xizmat ko'rsatish markazlari,

mahalla fuqarolar yig'ini binosi, qishloq oila poliklinikasi, turli tadbirlar o'tkazish uchun tantanalar majmuasi, umumiy ovqatlanish shaxobchalari, aholi bo'sh vaqtida sport bilan shug'ullanishi uchun sport sog'lomlashtirish markazi kabi qushimcha binolar loyiha taklifini ham kiritib o'tdim. Hozirgi vaqtda mahallada bunday binolar deyarli yuq ekani va aholini tartibsiz joylashganini hisobga olgan holda yangi loyiha taklifini tayyorladim.

Mahallada aholiga qo'shimcha qulayliklar yaratish uchun yangi to'yxona va mahallaga kirish qismiga kichik bozorcha loyihasini ham kiritdim. Bozor hududini yo'lining yoniga loyihalashdan maqsad ushbu bozor faqatgina mahalla uchun xizmat qilibgina qolmay Namangan Uchqo'rg'on yo'lidan o'tuvchi barcha yo'lovchilar uchun ham xizmat qilishini hisobga olganman.

Mahalla markazi hududida esa favvoralar atrofida sayr qilish, o'tirib suhbat o'tkazish, muzqaymoq yeyish, salqin ichimliklar ichish, velosipedlarda uchish, kolyaskada yosh bolalar bilan sayr qilish imkoniyati mavjud. Turar-joy binolari guruhli qilib tashkillashtirilgan. Har bir guruhda turar-joy hovlilari mavjud. Hovlilarda bolalar o'ynashi, kattalar suhbat qurishi, avto egalari mashinalarini vaqtinchalik saqlashi uchun sharoitlar yaratilgan. Barcha bino va inshootlar o'zaro piyodalar yo'lkalari bilan qulay tarzda bog'langan.

Namangan Uchqo'rg'on yo'lining ikki tomoniga 3-4 qavatli zamonaviy ahloyi uy joylari loyiha taklini berdim. Chunki hozirgi vaqtda aholi o'sishi va yerlarni iloji boricha unumli foydalanish maqsadida ko'p qavatli uylardan foydalangan holda aholi uy bilan ta'minlash chora tadbirlari ko'rilmogda. Ushbu ko'p qavatli binolarni orqa qismidagi hovlisidan bolalar maydonchasi sifatida foydalanish va aholi transport vositalarini quyishi uchun avtoturargohlar loyihasini ham kiritib o'tdim. Ko'p qavatli uylarning birinchi qavatidan savdo do'koni, maishiy xizmat ko'rsatish kabi turli boshqa maqsadlarda ham foydalanish mumkin.

Islomobod mahallasida hozirgi kunda bir dona sanoat zonasi bo'lib uni ham juda oz qismigina faoliyat yuritmoqda. Kelgusida ushbu avtobazadan bosh kattaroq korxona qurishda ham unumli foydalanish mumkin. Men yangi loyiha taklifimda aholini ish bilan ta'minlash maqsadida yana yangi ikkita ishlab chiqarish korxonasi loyiha taklifini berdim. Bular birinchisi "Tikuvchilik fabrikasi" bo'lib, bunda shu hududda yashovchi aholi ayollar va qizlarni ish bilan ta'minlash imkoniyatiga ega bo'lsa, ikkinchisi "Mevani qayta ishlash korxonasi" qishloq xo'jaligida yetishtirilgan meva mahsulotlarini qayta ishlab turli ichimlik soklarini tayyorlovchi korxonada asosan erkaklar ishlashlari mumkin.

Ushbu sanoat zonolari ishga tushganidan so'ng aholini ish bilan ta'minlash haqida hech qanday muammo qolmaydi. Bu korxonalar kelgusida rivojlanib kengayib borsa qo'shni mahallalar va qishloqlardan ham aholini ish bilan ta'minlanishiga ega bo'linadi. Bu esa albatta ushbu mahallaning rivojlanishiga va tuman miqyosida o'z o'rniga ega bo'lishida, jamiyatim rivojlanishiga o'z xissasini qo'shishi mumkin. Islomobod MFY hududidan o'tga 4R116 soni respublika miqyosidagi yo'l o'tgan bo'lib bu albatta ushbu hududda iqtisod tomonidan ham savdo sotiq tomonidan ham mahallaning yutug'i bo'lib hizmat qilishi mumkin.

II. KO'KALAMZORLASHTIRISH VA OBODONLASHTIRISH BO'LIMI

Bitiruvchi: _____ **M.Davlatov**
(imzo)

Rahbar: _____ **D.Jumatayev**
(imzo)

Mahalla hududi landshaftini tashkil etish

Islomobod maxalla hududi landshaftini tashkil etilishi qo'shnichilik munosabatlari, dam olish, jamoatchilik bo'sh vaqti va turli darajadagi hududlarda dam olishni piyodalar uchun yetib borish imkoni borligining psixologik qulayligini hisobga olgan holda rejalashtiriladi. Masalan, shaxsiy dam olish kichik bog' hududida kichik hovlilarda, ochiq xonadon ayvonchalarida va birlamchi uy oldi maydonlarining umumiy hovlilarida tashkil etiladi (odatda bu yerda oila a'zolari va kichik yoshdagi bolalar kattalarning nazorati ostida dam oladi;

kichik maktab yoshidagi bolalarning va qariyalarning dam olishi uy oldidagi yarim jamoatchilik maydonlarida tashkil etiladi; o'smirlar va kattalarning dam olishi maxallaning jamoatchilik maydonida tashkil etiladi. Yoshlar dam olish va bo'sh vaqtini turar joydan tashqarida (shahar yoki tuman rekreatsiyalarida) o'tkazishni afzal ko'radi.

- Landshaft–rekreatsion fazolarning barcha sanab o'tilgan elementlari turar joy qurilishi landshaft muhiti yaxlitligini shakllantirishda, dam olish, muloqot qilish va bo'sh vaqtni o'tkazish muhitning psixologik va fiziologik qulayligini ta'minlashda o'zaro bog'lovchi ahamiyatga ega bo'ladi. Muhitning qulay mikroiklimiy, sanitariya-gigienik va estetik tavsiyalarini yaratish muhim ahamiyatga ega. Bunda landshaftni tashkil etishda o'simliklarni to'g'ri tashkil etish yetakchi ahamiyatga ega bo'ladi.

- Aholining turli guruhlarining dam olishini ta'minlash uchun kichik yoshdagi bolalarning (0-4 yosh), maktabgacha yoshdagi bolalarning (5-7), kichik yoshdagi o'quvchilar (8-10 yosh), o'rta yoshdagi o'quvchilar (11-14 yosh), o'qiyotgan yoshlar (15-22 yosh), ishlayotgan yoshlar (23-35 yosh), mehnat qilish qobiliyatiga ega aholi (36-60 yosh) va nafaqaxo'rlar (60 va undan ortiq yosh) dam olishi hududlarini funksional zonalarga ajratishni ko'zda tutish zarur.

- Turar joylar qurilishida har xil kompozitsion-fazoviy qurilmalar qo'llanilishi mumkin. Shuningdek turar joy guruhlari, masalan, perimetral va chiziqli kompozitsion-fazoviy qurilmalar quriladigan va aloxida turgan uy-joy oldidagi hududlarning landshaftini tashkil etishi namunalari ko'rsatilgan. Turar joylar maydonchalarining normasi pastdagi jadvalda berilgan.

Loyihalash tajribasi shuni ko'rsatadiki, turar joy hududlarida $1\text{m}^2/\text{kishi}$ hisobida sport maydonchalari joylashtirish mumkin emas. Faqatgina $0,7\text{m}^2/\text{kishi}$ hisobida joylashtirish mumkin. Qolgan maydonchalar yoki ularning katta qismini bevosita turar joy qurilishi hududidan tashqarida joylashtirish mumkin.

13-rasm. Turar joy guruhlari hududlarini landshaftini tashkil etishga misol:

14-rasm.

Alohida turgan uy ichki hududi landshaftini tashkil etishga misol:

- Turar joy hovlilari hududida aholi dam olishi uchun mo'ljallangan maydonchalardan tashqari har xil maqsadlarga yo'naltirilgan xo'jalik maydonchalarini ham loyihalash kerak. (Kirlarni quritish uchun, gilam qoqish uchun, axlat yig'ish qurilmalari uchun). Axlat yig'ish maydonchalari uylarda axlat quvurlari bo'lgan taqdirda ham loyihalanadi. Bunday hollarda ular kvartal ichidagi yo'l va yo'laklardan yig'iladigan yirik axlat yig'ish vazifasini o'taydi.

- Turar joy qurilishida madaniy-maishiy va savdo muassasalari, maktablar, bog'chalar va bekatlarga eng qisqa va qulay yetishni ta'minlovchi yo'l-transport tarmog'i ham o'rin egallashi lozim.

- Turar joy tashqi muhitining mikroiklimiy qulayligining asosiy sharti hududning soya tushish va havo almashishi tartibini hisobga olgan eng optimal landshaft elementlarini fazoviy tashkil etish hisoblanadi. Bu borada mahalliy iqlim sharoitida ochiq va soya muhitlarning to'g'ri nisbati hisobga olinishi lozim (daraxtlar va soyabonlar, pergolalar va boshqalar bilan). Turar joy hududlarini landshaft tashkil etishda ko'kalamzorlashtirish prinsiplarini bilish

shart. Shuning uchun daraxtlarning soyalantirish rejimini va landshaft elementlarini joylashtirilishini olish kerak.

- Yashash hududlariga yashil o'simliklarni shunday joylashtirish kerakki, ko'kalamzor hududlarda havo almashish imkoniyati bo'lsin. Havo aylanishiga to'sqinlik qiluvchi baland yashil ekinlar bilan o'ralgan o'tloqlar, maysazorlar, xiyobonlar yaratishda teskari natija hosil bo'lishi mumkin, ya'ni ko'kalamzorlashtirilgan hududlarda harorat yuqori bo'ladi.

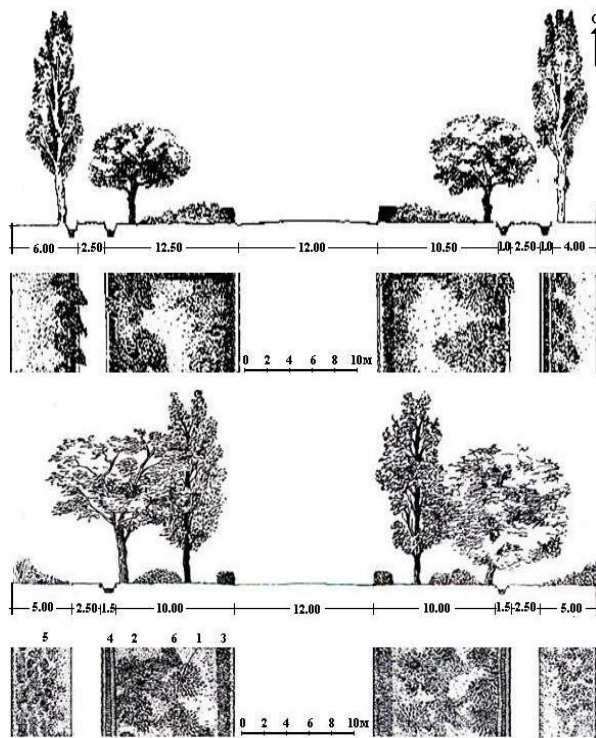
Turar joy hududlarini daraxtlar bilan soyalashtirish soatlarini landshaft tashkil etishda inobatga olish:

Turar joy hududlarini shahar ichki yo'larini ko'kalamzorlashtirish va katta ko'chalardan quyuv daraxtlar va butalar ekib ajratish lozim.

Axlat yig'iladigan xo'jalik maydonchalari o'rab turgan hududdan ajratilishi va butun kun davomida qalin daraxt va butalar ekish bilan soya etilishi lozim. Choyshab quritilishiga mo'ljallangan ho'jalik maydonlariga shunday joy tanlash kerakki, butun kun davomida quyosh tushishi va yaxshi havo aylanishi lozim.

Bolalar, sport maydonchalari va dam olish maydonchalari atrof hududdan ularda havo yaxshi aylanishini hisobga olgan holda ajratiladi. Shuning uchun bu maydonchalar atrofiga panjarasimon butalar va daraxtlar ekiladi.

- Bolalar, sport maydonchalari va dam olish maydonchalari atrof hududdan ularda havo yaxshi aylanishini hisobga olgan holda ajratiladi. Shuning uchun bu maydonchalar atrofiga panjarasimon butalar va daraxtlar ekiladi.

Turar joy hududlarini daraxtlar va butalar bilan ko'kalamzorlashtirish misollari

- Kichik yoshdagi maktab o'quvchilari maydonchalarida bolalar cho'milish basseynlari,
- Bolalar maydonlari hisobiga kirmaydigan maydonlar joylashtirish mumkin. Ba'zi hollarda maktabgacha va kichik yoshdagi, ya'ni 9-13 yoshgacha maktab o'quvchilari uchun umumiy kompleks maydonchalar qo'llash mumkin. Bunday maydonchalar o'lchamlari 350-400 m bo'ladi (jadvallar).

Kichik yoshdagi maktab o'quvchilari va bog'cha yoshidagi bolalar maydonlarini birlashtirish tavsiya etilmaydi. Bog'cha yoshidagi bolalar maydonchasini kattalar dam olish maydoni bilan birlashtirish mumkin.

Doim qo'llaniladigan kichik shakllardan tashqari har xil yog'och va betondan tayyorlangan original qurilmalar qo'llanilishi mumkin.

Sport maydonchalari turlari

Sport maydonchalari turlari	Maydonlar o'lchamlari		1000 kishilik turar joy guruhlar uchun maydonlar soni		
	umumiy	o'yin maydoni	0,5 - 6,5	3, 5 - 5,5	1,5 - 3,5
Basketbol maydomaydoni	30x80	26x14	2-3	-	-
Voleybol	25x14	9x18	3-4	2-3	2-4
Tennis	40x20	24x11	1 -2	1	-
Stol o'yinlari	4,5x8	-	3	2	2
Gimnastika o'yinlari uchun	600m ²	-	1	1	-

- Yo'l va yo'lak tarmog'i hovli yo'laklariga qo'shimcha sifatida xizmat qilishi lozim. Ularga ham yo'l-transport tarmoqlariga qo'yiladigan talablar tegishlidir. Turar joy guruhlar hududida harakat maqsadi va intensivligidan kelib chiqqan holda piyodalar yo'lagi eni quyidagi ma'lumotlarga asoslanib belgilanadi.

- Turar joy hududlarida yashil o'simliklarni hududning havo almashinini hisobga olib joylashtirish lozim. Baland yashil ekinlar bilan o'ralgan o'tloq, maysazor, xiyobonlarda havo harakati sekin bo'ladi. Bu havo haroratining ko'tarilishiga olib keladi. Turar uylar hududlarini shahar ichki yo'l va ko'chalaridan quyuq daraxt va butalar ekish orqali ajratish lozim.

Turar joy piyodalar yo'laklarining eni

Yil davomida foydalaniladigan transit yo'llar	3 m
Tranzit va mavsumiy yo'laklar	2,25-1,5m

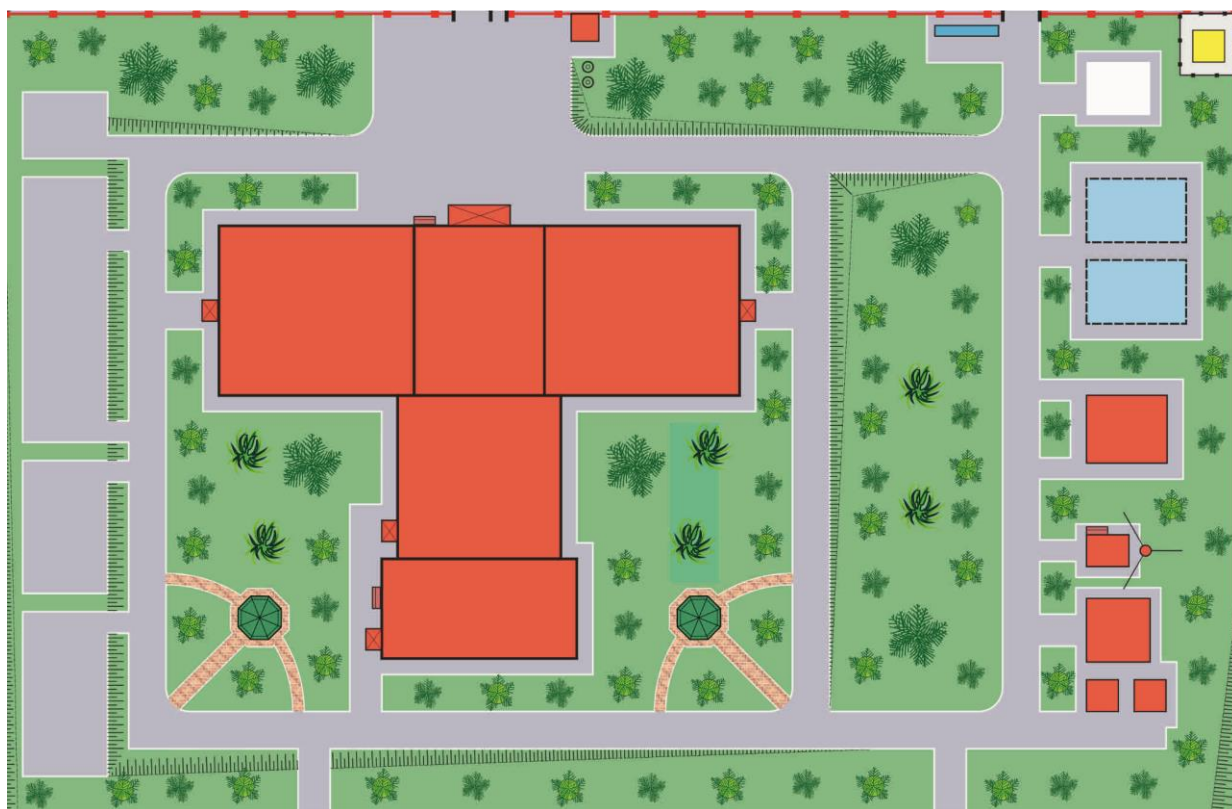
Yil davomida va mavsumiy qoʻllaniladigan yoʻlaklar	0,5- 0,75m
--	------------

Maktab hududida landshaft tashkil etish

Maktab hududi qizil chiziqdan kamida 15 m uzoqlikda alohida joylarga joylashtiriladi. Maktab hududi chegarasidan turar uylar devorigacha masofa agar kirish mavjud bo'lsa, 10 m, agar kirish bo'lmasa 5 m dan kam bo'lmasligi kerak.

Hudud qulay shaklda, yaxshisi to'rtburchak shaklida bo'lib, yon atrofidagi hududlardan panjara va butalar bilan ajratiladi. Maktabga yo'llar eng qisqa yo'nalish bo'ylab loyihalanadi. Hudud ko'cha bilan maxsus yo'l yoki turar uylarni shahar yo'li bilan bog'lovchi kvartal ichki yo'li bilan bog'lanadi.

Maktab hududi landshaftini tashkil etishda bino joylashishi katta ahamiyatga ega. Binoni hududning bir tomoniga joylashtirish maqsadga muvofiq. Bu gorizontall tekislik kerak bo'ladigan sport va boshqa maydonlar joylashtirish uchun qulay.

19-rasm. 210 o'rinli maktab hovlisini landshaft tashkil etilishi:

1-kichik sinf o'quvchilari uchun rekreatsiya; 2-katta sinf o'quvchilar uchun rekreatsiya; kichik sinf o'quvchilari uchun o'quv-tajriba joyi; xo'jalik va tabiiy o'simliklar o'stirish uchun yer maydoni; xo'jalik zonasi; issiqxona uchastkasi; tinch dam olish hududi; bog'; ertalabki lineyka maydoni; astronomiya va geografiya maydonchalari; kichik sinf o'quvchilari o'ynashlari uchun maydonchalar; kichik sinf o'quvchilari uchun sportmaydonchalari; maktab stadioni.

Aholi yashash joylari landshaftini tashkil etishning maqsadi ko'kalamzorlashtirish va landshaft arxitektura vositalari bilan yaxlit, garmonik (uyg'un) shahar muhitini shakllantirish hisoblanadi. Bunda bosh vazifa atrof - muhitning tabiiy va sun'iy komponentlari orasidagi optimal munosabatni uning barcha ierarxik sathlarini ta'minlashdan iborat bo'lib, bunda tabiatning insonga sog'lomlashtiruvchi ta'sirini kuchaytirish va sanoat hamda qurilishning tabiatga salbiy ta'sirini minimumga keltirish.

Aholi turar-joylari, shaharlar, asosan yirik shaharlar turli funktsional hududlarga bo'linadigan maydonlardan iborat. Bular markaziy, atrof hududlari, sanoat, rekreatsion hududlar, tashqi transport hududlari va b. Bu hududlar landshaftini tashkil etish aniq funktsional vazifaga, hamda, rejaviy va fazoviy tashkil etishning o'z xos jihatlarini belgilovchi tabiiy, ijtimoiy-iqtisodiy, ekologik, sanitariya-gigienik, shahar qurilishi va boshqa omillarga bog'lik.

Umuman, aholi turar-joy sistemasida joylashgan landshaftni tashkil etish izchillik bilan "yuqoridan pastga tomon" – avval joylashtirishning guruhli sistemasi va shahar bosh rejasi miqyosida, keyin esa shahar rejaviy tumani miqyosida amalga oshirilishi kerak va shundan so'ng batafsil rejalashtirish loyihasi darajasiga chiqishi kerak.

Istalgan o'lchamdagi va vazifadagi ko'kalamzor hudud aslida ma'lum vazifalar to'plamini bajaradi: rekreatsion, sanitar-gigienik, mikroiklimiy, estetik, tabiatni muhofaza qilish, rejaviy-regulyativ, xo'jalik-texnik. Alohida

ko'kalamzorlashtirilgan maydonlar qanchalik ko'p vazifalar majmuini bajarsa, shahar landshaft tizimining umumiy samaradorligi shuncha yuqori bo'ladi.

Qurilish o'ziga xos geometrik shakllari ko'proq bo'lgan aholi punktlarini qurishda, jamlangan o'simliklar, qat'iy chiziqlarni yumshatuvchi qo'shimcha element vazifasini bajaradi. O'simliklar ayrim qurilgan sektorlar orasida bo'g'in bo'lib xizmat qiladi va tegishli ko'kalamzor tizim bilan tumanlarni o'zaro va atrof muhit bilan bog'laydi. Turar-joy tumani yoki kichik tumanning asosiy o'simliklari atrofdagi tabiiy muhitning o'simlik assosatsiyalarining eng dekorativ jinslardan iborat bo'lishi kerak. Agar unga hudud uchun ma'qul keladigan va asosiy o'simlikka biologik jihatdan to'g'ri keladigan o'ziga xos dekorativ, ekzotik jinslar qo'shilsa, bu bilan aholi turar joylari landshaftining o'ziga xos qiyofasi ta'minlanishi mumkin.

Turar-joy tumanining ko'kalamzorlari tizimiga - uning hududidagi bog' va parklar, madaniy-maishiy xizmat ko'rsatish muassasalarining ko'kalamzor maydonlari, xiyobonlar, bulvarlar kiradi.

Tumanning ko'kalamzorlari odatda hududning topografiya xususiyatlarini hisobga olgan holda yirik massivlar qurilishida loyihalanadi. Ko'kalamzorlarni kundalik foydalanish - turar joylarning hovlilari, bolalar bog'chalari va maktablarning hovlilaridagi ko'kalamzorlar, hamda periodik foydalansh turlariga - parklar, bog'lar, bulvarlarga bo'lish mumkin.

Turar-joy tumani bog'ini jamoat markazi yaqinida tuman sport majmuasiga bog'lab joylashtirish maqsadga muvofiq. Bog' hududini umumiy dam olish, sport, ko'ngilochar, tinch dam olish, bolalar o'yinlari qismlariga bo'lish tavsiya etiladi.

Bulvar va piyodalar xiyobonlari asosiy yo'nalishlar bo'ylab loyihalanadi. Ular o'zaro ko'kalamzor hududlar, bog', xiyobon, maktab, bolalar bog'chalari ko'kalamzor hududlarini birlashtirib, jamoat binolari, jamoat transporti bekatlariga qulay kelish joylari tashkil etishlari maqsadga muvofiqdir.

Aholining tabiat bilan bo'lgan aloqasini saqlab qolish.

Aholining ko'payishi va u bilan bog'liq holda shaharlarning ham o'sishi va kengayishi odamlarning tabiat bilan bo'lgan zaruriy aloqasining buzilishiga olib kelmoqda, natijada shahar aholisi yashash sharoitining yomonlashuvi yuz bermoqda. Shu tufayli ko'kalamzorlar, quyosh tushib turuvchi ochiq yerlar va ulardan shahar aholisining har kuni foydalanishi tobora dolzarb masalaga aylanmoqda. Bu esa turar-joy binolari tarkibiga ko'kalamzorlashtirilgan maydonchalar va boshqa tabiat elementlarini kiritish imkonini beradigan tuzilishlarini izlab topish lozimligini ko'rsatadi. Bunday majmualar odamlarning tabiat bilan yaqinligini ta'minlashi lozimdir.

Maxalla bog'lari ko'kalamzorlashtirish tizimining doimiy va davriy dam olish uchun xizmat ko'rsatadigan asosiy zvenosi hisoblanadi. Turar-joy maxalla bog'lari kamida 2 Ga (sport majmuasidan tashqari) maydonga joylashtiriladi va 1 km radiusdagi aholiga xizmat ko'rsatishga mo'ljallanadi.

Maxalla hududida shahar parklari joylashsa, turar-joy tumani bog'iga ehtiyoj yo'q. Turar-joy tumani bog'ini jamoat markaziga yaqin qilib, turar-joy tumani sport majmuasi bilan bog'lagan holda, mavjud landshaft xususiyatlarini hisobga olib, ko'proq manzarali, turli rel'ef ko'rsatkichlariga ega joyga joylashtirish maqsadga muvofiq. Turar-joy tumani bog'ida dam olishning turli shakllari joylashtiriladi. Bundan kelib chiqqan holda bog' hududini faol dam olish hududi va tinch dam olish hududiga ajratish lozim.

Xiyobon – 0,15-1.5 Ga maydondagi ko'kalamzorlashtirilgan hudud bo'lib, maydon, ko'chalar kesishmasi yoki mavzening ko'chaga birikadigan hududida joylashtiriladi. Xiyobonni rejalashtirishda yo'laklar, maydonchalar, gazon, gulzorlar, alohida daraxt guruhlar, butalar, haykallar kabi badiiy san'at na'munalari, favvoralar va h.k.lar qo'llanilishi mumkin. Xiyobonlar aholining qisqa muddatli dam olishi va maydonlar, ko'chalar, jamoat binolarini dekorativ bezatish uchun mo'ljallanadi.

Bulvar – ko‘kalamzorlashtirishning chiziqli shakli bo‘lib, magistrallar, qirg‘oq bo‘ylari, turar-joy ko‘chalari bo‘ylab tashkil etiladigan kengligi 16 m dan kam bo‘lmagan daraxt va butalarni xiyobon shaklida ekilishidir. Piyodalar harakati va qisqa muddatli dam olishga mo‘ljallangan.

Turar-joy maxallasini ko‘kalamzorlashtirish sistemasini tashkil etish maxallaning umumiy o‘lchamlari va umumiy arxitekturaviy-fazoviy yechimidan kelib chiqadi. Shuningdek, fazoviy muhitning ko‘p darajali bo‘lishini ta‘minlash lozim, buni o‘z navbatida, tomosha qiluvchi qabul qilishi uchun eng manzarali yo‘nalishlarni aniqlash va bu yo‘nalishda o‘simliklar va qurilmalarni mutanosiblikda joylashtirish lozim.

Turar-joy maxallasini ko‘kalamzorlar tizimiga quyidagilar kiradi

- Turar-joy maxallasini chegaralari bo‘ylab, ichki yo‘llar bo‘ylab, xo‘jalik va yordamchi inshootlar atrofida ekiladigan o‘simliklar;
- Turar-joy maxallasini bog‘i o‘simliklari;
- turar-joy guruhlaridagi hududlar, dam olish maydonchalari, bolalar o‘yin maydonchalari, piyodalar yo‘laklari;
- maktab va maktabgacha yoshdagi bolalar muassasalari hududi;
- qurilmalari zich joylashgan hududlarda binolar tomlarida kichik bog‘lar tashkil etish bilan to‘ldirilishi mumkin.

Turar-joy maxallalarda va yaqinida yirik ko‘kalamzorlar maydon bo‘lmagan holda tashkil etish maqsadga muvofiq. Bunday bog‘lar turar-joy binolariga piyoda yetib borish imkoni bo‘ladigan darajada yaqin qilib loyihalanadi (500 m), maydoni esa 2 dan 12 Ga gacha o‘zgarishi mumkin. Bog‘ hududi yoshi kattalar uchun tinch dam olish hududi, bolalar va o‘smirlar uchun faol dam olish hududi, xo‘jalik hududidan (bog‘ chegarasiga yaqin joylashtiriladi) tashkil topadi. Turli iqlimiy sharoitlardan kelib chiqib bog‘ qo‘shimcha xususiyatlarga ega bo‘lishi mumkin.

Shunday qilib, issiq iqlimda havoni namlantiruvchi va sovutish xususiyatiga ega bo‘lgan kichikroq suv qurilmalari ko‘proq qo‘llaniladi. Kuchli shamollar

boʻladigan hududlarda koʻpincha bogʻning kompozitsion yechimi asoslanadigan shamoldan himoya qiluvchi oʻsimliklar ekiladi.

Yetarli darajada katta yashil massiv sifatida bogʻ kompozitsion markazi boʻlib, maxallalarga xizmat qilishi ham mumkin. Koʻpchilik bogʻlarga yopiq kompozitsion yechim xosdir, lekin loyihalash amaliyotida chiziqli turar-joy maxallasini bogʻi koʻpayib bormoqda. Unda maktab, bolalar bogʻchalari, jamoatchilik muassasalari, shuningdek, sport va oʻyin maydonchalari “ilmoq” shaklida birikib ketadi. Chiziqli bogʻ maxallaning barcha xizmat koʻrsatish muassasalariga piyoda yetib borish imkonini yaratib beradi.

Koʻchalar oʻsimliklari qatorli ekish shaklida tashkil etiladi, buta, yashil devorlar chiziqlari, oʻsimliklarni guruhli ekish; muhandislik tarmoqlarini joylashtirish uchun gazon chiziqlari, harakatni tartibga solish uchun yashil orolchalar rejalashtirish mumkin. Koʻchalar koʻndalang kesimidan kelib chiqqan holda ularning koʻkalamzorlashtirish darajasi (qizil chiziq ichida) chorrahalar orasidagi qismlarda % koʻrsatkichida berilishi mumkin. Shunday qilib, turar-joylar koʻchalarida 52-55%, tuman ahamiyatidagi magistral koʻchalarda 24-45%, tezyurar qatnovli yoʻllarda 50-56%.

Dam olish maydonlari kattalar va bolalar dam olishi uchun moʻljallanadi. Kichik va oʻrta yoshdagi bolalar oʻyinlari uchun maydonchalar oʻzaro va boshqa qurilmalardan yashil jonli devor bilan ajratilishi lozim.

Xoʻjalik hovlilari, garajlar hududi va chiqindilar toʻplash joylarini boshqa hududlardan qalin oʻsimlik qatori bilan ajratish lozim, qurilmalar devorlariga koʻp yillik chirmashuvchi oʻsimliklar oʻtkazish lozim.

Uy oldi chizigʻini koʻkalamzorlashtirish. Janubiy va janubiy-gʻarbiy fasadlarda koʻkalamzor chizigʻini kamida 6 m olish, butalar bilan birga past boʻyli daraxlar ham ekish lozim. Shimolga qaragan fasadlarda koʻkalamzor chizigʻini

kamida 3 m olish lozim va gazon, gulzorlar, butalar guruhlari ekilishi mumkin. Janubiy hududlarda yakka va guruhli qilib ekiladigan baland daraxtlarni joylashtirish uchun ko'kalamzor chiziqlar kengligini: agar fasadlar shimoliy va shimoliy-sharqiy yo'nalishda joylashgan bo'lsa – 7-10 m, janubiy va janubiy-g'arbiy yo'nalishda bo'lsa – 12 m gacha olinadi. Bir tipdagi uzun uylar joylashtirilgan holda ko'kalamzorlashtirish usullarini qiziqarliroq qilish uchun binolar fasadiga chirmashuvchi o'simliklar o'tkazish mumkin.

Bulvarlar va piyodalar xiyobonlari piyodalar yo'nalishi bo'ylab shunday loyihalanishi lozimki, ko'kalamzor hududlar, bog', maktab hududlari, bolalar muassasalari o'zaro bog'lanishi lozim, shuningdek, jamoat binolari, transport bekatlari, dam olish joylariga borish qulay bo'lishi kerak.

Bugungi kunda turar-joy maxallalari ayanchli ahvolga tushib qolgan. Yo'llar va jamoat binolarining ta'mir talabligi, uylarning avariyaaviy holdaligi, infratuzilmaning ishlamasligi, ko'kalamzor hududlarning mavjud emasligi va h.k. Maxallada sobiq ittifoq davrida qurilgan ko'p qavatli turar-joy binolari va asosiy ko'chalarning ta'mirtalabliligi va yakka tartibdagi turar-joy binolari bugungi kun shaxarsozlik talablariga javob bermaydi. Uylarning ayanchli ahvoldaligi mahalliy aholiga noqulayliklar keltirib chiqarmoqda. Maxalladagi mavjud bo'lgan bog'cha va maktablar zamonaviy talablarga javob bermaydi. Shuningdek mahalliy aholi uchun madaniy va jismoniy hordiq chiqarish uchun yetarlicha rekreatsion zo'nalar tashkil etilmagan.

21,22,23,24-rasmlar

Mavjud holat.

Islomobod maxallasida loyihalashtirilayotgan hudud 18.0g maydonni egallaydi. Loyihadan asosiy maqsad yahlit kompozitsion yechim takif etishdir.

Aholiga qulaylik yaratish maqsadida maxalla markazi tashkil etilib, aholi dam olsh va ko'ngil ochish maydonchalari loyihalandi.

Maxalla hududi ko'kalamzorlashtiriladi. Buning uchun soya beruvchi va dekorativ daraxtlar mavsumiy gullaydigan butalar, qishin-yozin ma'lum bir ketma-ketlikda gullaydigan anvoi gullar ekish rejalashtirilgan. Maxalla hududida tashkil etilgan alleya transport qatnovidan butunlay ozod etib loyihalangan. Bu esa aholining ushbu shovqindan, changdan, havf-hatardan yiroq bo'lishiga zamin yaratadi. Bundan tashqari alleya hududida favvorali maydon mavjud bo'lib, u aholiga maroqli hordiq chiqarishga yordam beradi.

III. TRANSPORT VA MUHANDISLIK KOMUNIKATSIYALARI BO'LIM

Bitiruvchi: _____ **M.Davlatov**
(imzo)

Rahbar: _____ **D.Jumatayev**
(imzo)

Muhandislik tarmoqlari haqida umumiy ma'lumot.

Hozirgi kunda Islomobod MFY hududida suv ta'minotida hech qanday muammolar yuq, chunki Namangan Uchqo'rg'on asosiy magistral yo'lining chetki qismidan diametri 1m bo'lgan suv quvuri o'tgan bo'lib bu suvni mahalladagi barcha aholi uylarigacha yetkazib berilgan. Kelgusida aholi soni ortib borganda ham ichimlik suvi yetishmovchiligi kuzatilmaydi.

Elektr tarmog'ida ham aholini hech qanday muammolar bezovta qilmaydi, sababi Namangan Uchqo'rg'on asosiy magistral yo'lida Islomobod hududida katta elektr podstantsiya joylashgan bo'lib, bu podstantsiya nafaqat Islomobod mahallasini balki unga qo'shni bo'lgan boshqa mahallalarni ham elektr quvvati bilan ta'minlaydi. Albatta men bu qulaylikdan unumli foydalangan holda yangi loyiha taklifimda aholini bandligini ta'minlash uchun yangi ikkita ishlab chiqarish korxonalari loyiha taklifini kiritdim.

Mahalladagi barcha uylarga gaz tarmog'i ulangan va ular to'liq jihozlangan bo'lsada hozir kunga kelib Uychi tuman gaz ta'minoti bo'limidan aholiga gaz yetkazib berilmayotgan. Ammo shunday bo'lsada aholiga qo'shimcha qulayliklar yaratish maqsadida hamda qishki sovuq mavsumda qiyinchilik bo'lmasligi uchun aholini propan gaz ballonlari bilan deyarli to'liq ta'minlangan. Hamda har bir mahalla markazlarida aholidan gaz balonlarini yangisiga almashtirib berish punktlari ochilgan va ular doimo aholi hizmatida.

Ushbu MFY hududida kanalizatsiya tarmog'i mavjud emas. Lekin hozirgi davrda aholi madaniyati va ongi o'sib borishi natijasida avvalgi zamonlardagi kabi noqulay yashash muhiti emas zamonaviy turar joylarda yashash va ozodaslikni saqlash, sanitar gigienik talablarga javob beradigan uylarda yashashni istamoqda. Men ham yangi loyihalagan ko'p qavatli uylarimga kanalizatsiya tarmog'i bo'lmagani uchun har bir ko'p qavatli uy uchun alohida maxsus chuqurliklar tayyorlab ularni aholi uylaridan chiqadigan chiqindi suvlarini to'kish uchun moslashtirdim. Bunda eng ahamiyatga ega

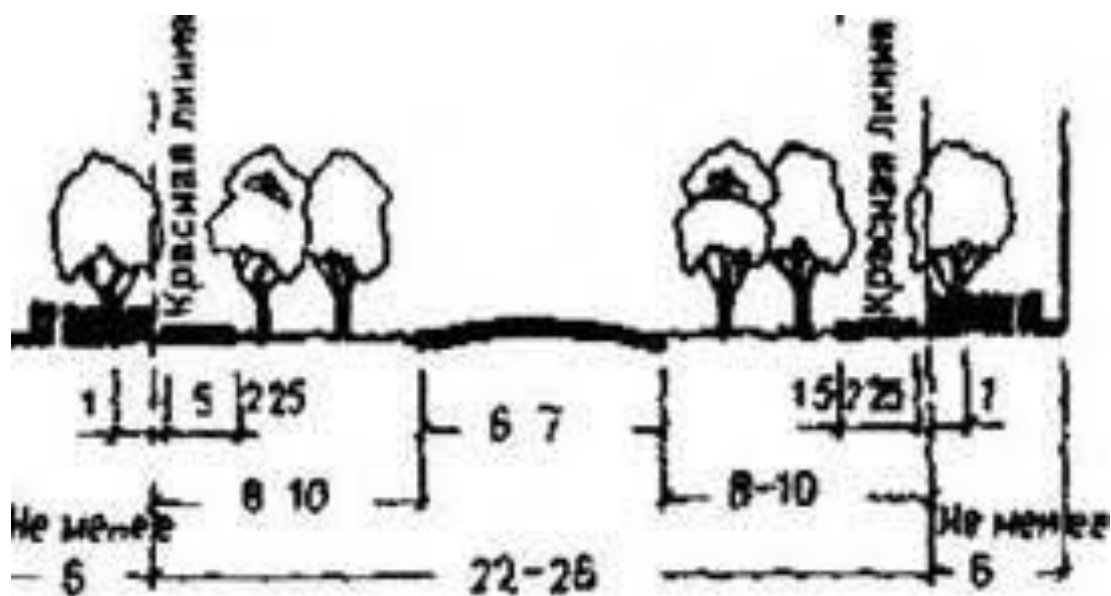
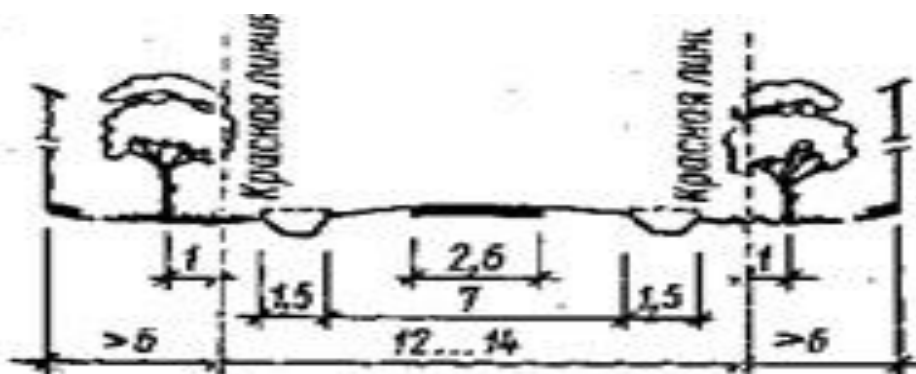
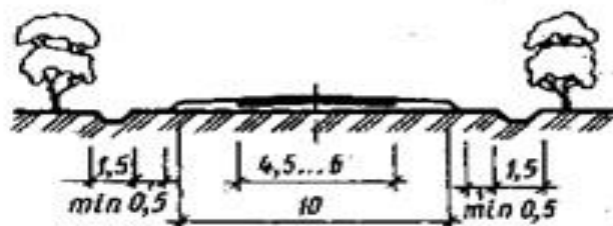
jihati ushbu chiqindi suvlaridan chiqadigan turli zaharli gazlar, yoqimsiz hidlarni chiqmasligini ta'minlash kerak.

Islomobod MFY hududida hech qanday aloqa tarmoqlari va telefon liniyalari o'tamagan. Bu albatta hozirgi zamon talablariga javob bermaydi. Kelgusida aholi soni ko'payishi va telefon tarmog'iga bo'lgan talab ortishi natijasida yangi loyiha taklifi orqali telefon tarmog'i bilan ta'minlanishi mumkin.

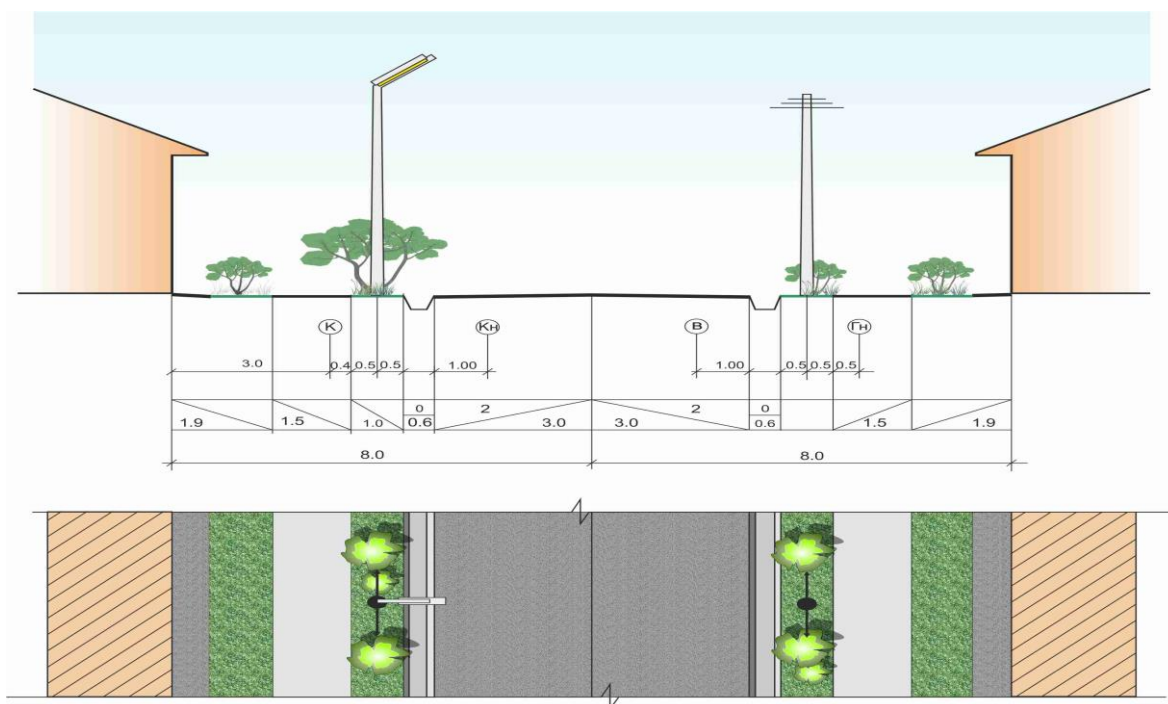
Transport tarmoqlari haqida umumiy ma'lumot.

Islomobod MFY hududida hozirgi kunda Namangan Uchqo'rg'on yo'nalishidagi yirik magistral ko'cha mavjud bo'lib bundan tashqari mahallalararo ikkinchi darajali ko'chalar va undan ham mayda kichik ko'chalardan tashkil topgan. Men yangi loyiha taklifimda avvalgi holatida 28metr bo'lgan Namangan Uchqo'rg'on yo'nalishidagi yirik magistral ko'chani hozirgi zamon talablaridan kelib chiqqan holda, avtomobillarni yildan yilga ortib borishini va ushbu yo'l kata magistral yo'l ekanini hisobga olgan holda 42mertli yangi yo'l loyiha taklifini berdim. Bu albatta haydovchilarga qulaylik yaratadi va aholini havfsizligini ham ta'minlaydi. Bundan tashqari mahalla ichkarisidasgi yo'llarni mavjud holatda 18metr bo'lgani va bu hozirda aholiga hamda haydovchilarga turli noqulayliklar yaratayotgani uchun yangi loyiha taklifimda ushbu yo'llarni 24metrli zamonaviy yo'llar loyihasiga almashtirish taklifini berdim. O'z navbatida men yangi loyiha taklifimda aholi katejlaridan iborat hudud yo'llarini ham hozirgi zamon talablaridan kelib chiqqan holda 16metrli yo'llardan foydalandim.

Hozirgi kunda mavjud yo'llar qirqimlari:

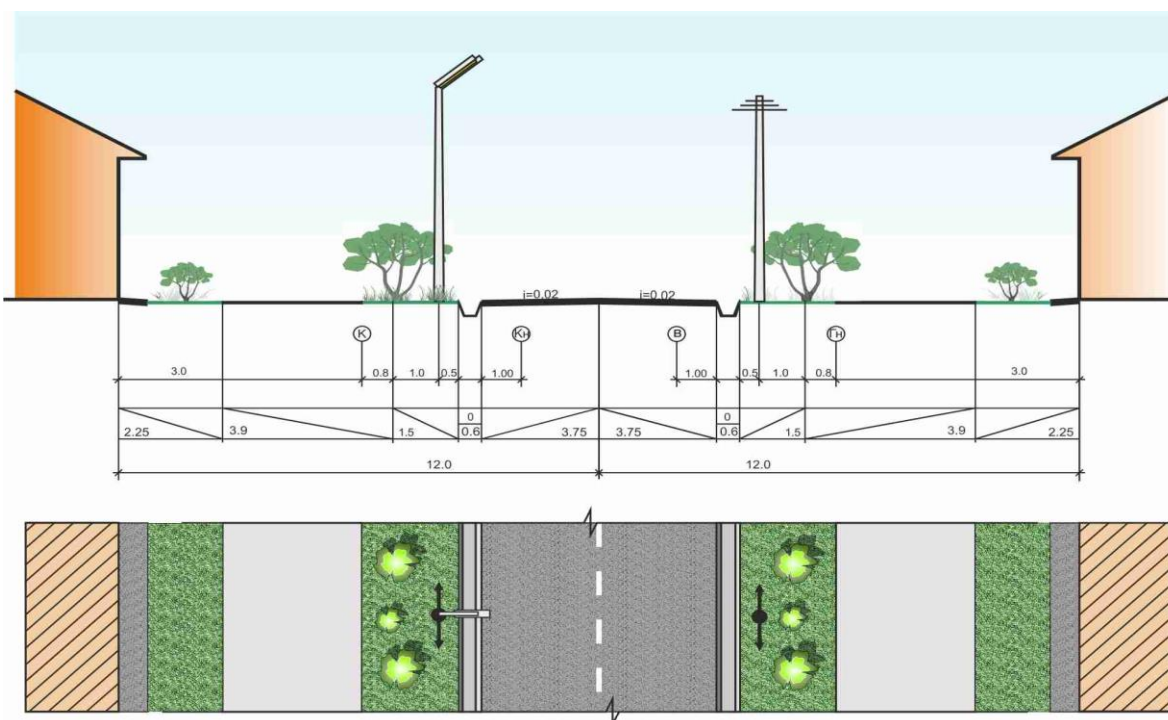

Mahalla loyiha taklifidagi yo'llar qirqimlari:

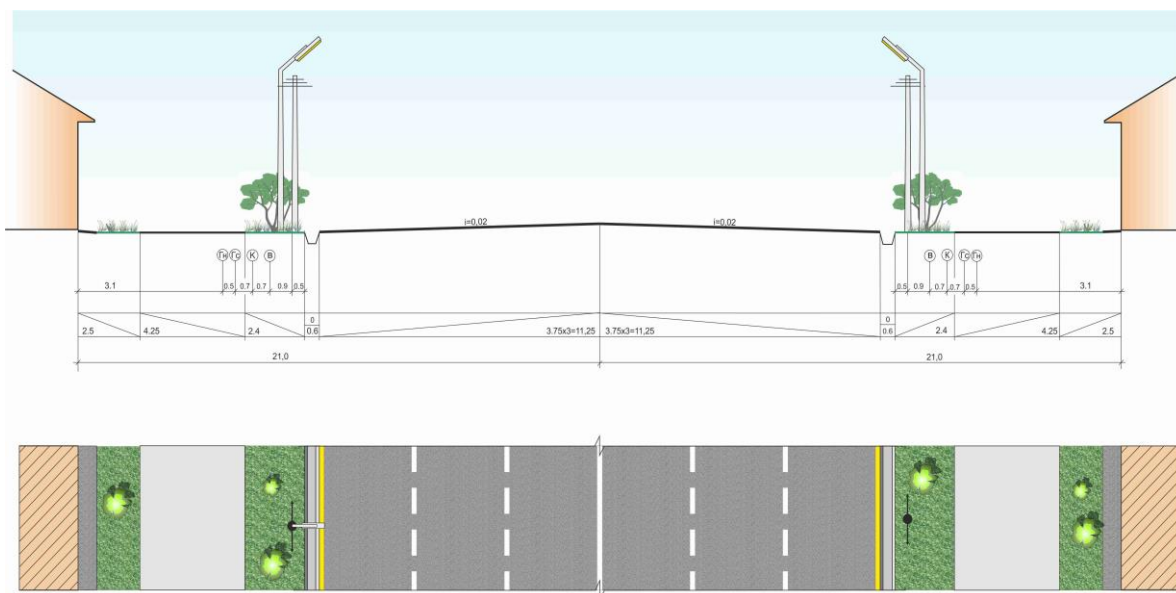
24-rasm

Yangi kotejlar orasidagi ko'cha.

25-rasm

Mahallalarni o'zaro bog'lovchi ko'cha.

26-rasm

Namangan Uchqo'rg'on yo'nalishidagi ko'cha.

Tuman ahamiyatidagi magistral ko'chalarning kengligi turar joylarning joylashishiga qarab, qizil chiziq va trotuar oralig'ida yashil polosaning bor yoki yo'qligidan kelib chiqqan holda 24-42 m ni tashkil qiladi. Bu o'lcham yashil polosalar hisobiga o'zgarishi mumkin.

Mavzening ichki ko'cha va yo'llar - binolar guruhiga yoki alohidagi bino va inshootlarga, madaniy- maishiy ob'ektlarga, do'kon, maktab, bog'chalarga, xo'jalik maydonlariga, yong'inga qarshi gidrantlar va boshqa xo'jalik va xavfsizlik xizmatlari obyetlariga xizmat qiladi.

Transport tizimi quyidagilardan iboratdir:

- ko'cha-yo'l tarmog'i;
- jamoat transport tarmog'i;
- tashqi va shahar oldi transporti;
- transport infrastrukturasini.

Ko'cha – bu aholi turar joylarining bir qismi bo'lib, shahardagi barcha harakatini uzatishga ,oqava suvlarini oqizishni tashkil etish ,yer osti tarmoqlarni

o'tkazish ,ko'kalamzorlashtirish va yer osti qurilmalarini o'rnatishga mo'ljallanadi.

Bundan tashqari ko'chalar – bu shahardagi bin ova inshootlar ansambliga estetik , ekologik ruh bag'ishlovchi ochiq fazoviy muhitdir. Ko'chalarning eni bosh rejada belgilanuvchi “Qizil chiziq” lar bilan belgilanadi.

Qizil chiziqlar qarama-qarshi joylashgan mikrorayonlarni ,sanoat rayonlarini,bog'larni,hiyobonlarni,sport majmualari ,turar joylar va boshqa inshootlarni ko'cha hududidan ajratib turadi.

Qizil chiziq chegarasida ko'cha tarafga o'tuvchi bino va inshootlar yoki ularning biror qismini ko'rish qat'yan ta'kidlanadi.

Ko'cha elementlari:

1-qatnov qismi ; 2-ajratuvchi polosa; 3-ajratuvchi yashil chiziq; 4-ariq; 5-piyodalar yo'lkasi; 6- tashqari yoritish tarmoqlari.

Ko'chaning qatnov qismi bir yoki bir nechta lentadan iborat bo'lib , lentaning kengligi ko'cha kategoriyasidan kelib chiqqan holda 3-3.75 m ni tashkil etadi.

Ko'cha va yo'llar toifalari:

Barcha turdagi transportning jadalligi va tezligining ortishi bilan shaharlarda transport tarmog'i uchun yangicha talablar qo'yiladi. Katta bo'lmagan kvartallardan iborat shaharlarimizda deyarli bir xil shaklda o'tkazilgan ko'cha-yo'l tarmoqlari bugungi kun transport talablariga javob bera olmaydi.

Men o'z bitiruv loyihamda piyoda yo'llarini, piyoda yo'laklari kabi qatnov qismi bo'ylab emas, balki erkin ravishda, madaniy-maishiy markazlarga, jamoat transporti bekatlariga, mahsus alleyalariga, piyodalar uchun ajratilgan ko'chalarga chiqadigan qilib loyihalashni taklif etdim. Piyodalar yo'llari va yo'laklari uchun maksimal bo'ylama qiyalik 8% ni tashkil etadi.

Quyida turli toifadagi ko'cha, yo'l va ichki qatnov qismlarining kengligi keltirilgan.

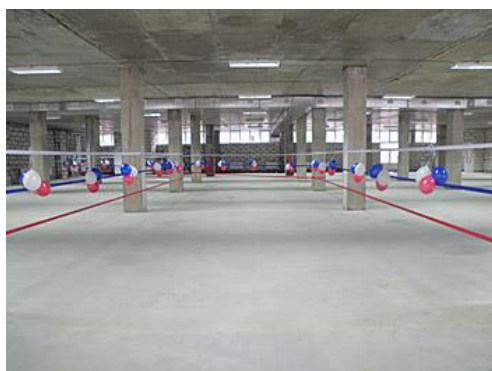
№	Ko'cha-yo'l toifalari	Bitta polosa kengligi, m.	Ikkala yo'nalishda harakat polosalari soni	
			Kamida	Istiqboldagi harakat hajmini hisobga olgan holda
	Tezkor yo'llar	3,75	6	8
2	Shahar ahamiyatidagi magistral ko'chalar:	3,75	6	8
	- uzluksiz harakatdagi;	3,75	4	6
	- harakati boshqariladigan.			
3	Tuman ahamiyatidagi magistral ko'chalar	3,75	4	6
	Yuk transporti harakati uchun yo'llar	3,75	2	4
4	Mahalliy ahamiyatdagi ko'cha va yo'llar:			
	- Turar joy ko'chalari;	3	2	4
	- sanoat zonasidagi yo'llar;	3,75	2	4

	Poselka yo'llar	3,5	2	2
--	-----------------	-----	---	---

Loyihamda shularni hisobga olgan holda , avtoturargohlarni turarjoy binolarini yoniga bir tartibda loyihalashni taklif etdim. Bu tipdagi turargohlar, hozirgi zamon talabi desa ham bo'ladi. Chunki, aholi soni o'sishi hisobiga ulovlar soni ham o'smoqda. Joylarni tejash, joydan unumli foydalanish maqsadida ham hozirda bu usul keng qo'llanilmoqda, Albatta, o'ziga yarasha kamchiligi ham bor. Agar barcha texnik talablar bajarilsa, bu kamchiliklar yutuqqa aylanadi. Har bir turar joy binosi tagidagi avtoturargoh 2-qavatdan iboratdir. Tabiiy yoritilmaydigan avtoturargohni yoritish maqsadida binolarning tom qismiga quyosh batareyalari o'rnatilgan. Ular quyosh nurlari yig'ib, yer to'la qismidagi chiroqlarni yoritib turadi, Undan tashqari qolgan, ya'ni yig'ilgan energiyani binolardagi podyezdlarni yoritishga sarflanadi.

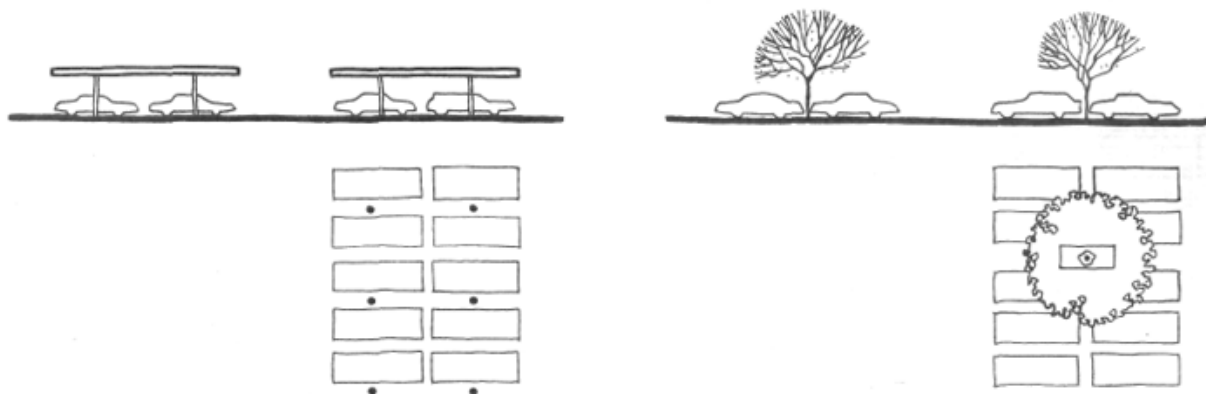
Avtoulavlarning joylashish sxemasi:

1-Ochiq avtoturargoh; 2- ochiq avtoturargoh; 3- binodan tashqarida joylashgan avtoturargoh; 4-binoning yer to'la qismida joylashgan avtoturargoh .

26,27-rasmlar

Ochiq va yopiq turargohlardan lavha.

28,29-rasmlar

Avtoulavlarning pana yoki ochiq havoda joylashtirilishi ham hisobga olinishi kerak. Kichik tuman loyihasining umumiy maydoniga nisbatan eng optimal masal yechimini tanlashga harakat qildim.

Quyida avtoturargohlarni loyihalashda qo'llaniladigan va qurilish boshqarmalari tomonidan tavsiya etiladigan o'lchamlar ko'rsatilgandir:

Avtoturargohlar qanday va qayerda joylashishidan qat'iy nazar binoning ichidami yoki tashqarida ularni erkin harakatlanishga imkon yaratilgan bo'lishi kerakdir. Nafaqat, turar joylarda yashovchi fuqarolar erkin qatnashi, balki, yong'in, tibbiy yordam yoki har qanday favqulotda vaziyatlarda avtoulavlarni harakatlanishiga imkon yaratilgan bo'lishi kerak.

**IV. EKOLOGIYA VA IQLIM
SHAROITI YECHIMI
BO'LIM**

Bitiruvchi: _____ **M.Davlatov**
(imzo)

Rahbar: _____ **D.Jumatayev**
(imzo)

Islomobod mahalla markazining tabiati va ekologik iqlim sharoiti.

Islomobod MFY iqlimi													
Ko'rsatkichlar	Yanv.	Fev.	Mart	Apr.	May	Iyul	Iyul	Avg.	Sen.	Okt.	Noyab.	Dek.	God
Tashqi havo harorati	-9,6	0,9	8,1	15,8	21,5	25,6	27,6	25,4	20,1	11,9	5,8	0,4	13,8
Temperatura pochv	-1,0	1,0	10,0	20,0	27,0	34,0	36,0	33,0	26,0	15,0	7,0	0	17,0
Osadka , mm	45	32	49	25	20	9	7	4	6	13	15	20	245
Tashqi havo namligi	4,7	5,0	7,4	10,7	12,7	13,8	17,2	17,4	12,5	9,6	7,2	5,2	10,3
Otnositel'naya vlajnost vozduxa	81	77	70	57	48	40	44	49	50	58	71	19	60
Deficit vlajnosti	1,4	1,7	4,6	9,7	15,4	12,2	22,1	16,4	13,1	7,0	3,1	1,4	9,8
Xavoning parlanishi. mm				96	166	226	237	209	146	84			1166
Shamol tezligi, m/sek	0,7	0,6	12	10	20	6	2	0,9	0,9	2	0,8	0,5	5,0
Yog'ingarchilik me'yori, <u>mm</u>	53	64	55	48	41	14	4	1	6	22	38	59	33,7

Ekologik muammolarni oqilona yechimi

1. Islomod MFY hududi ekologiyasi va iqlimi hozirgi kunga kelib juda yaxshi deb bo'lmaydi. Chunki mahalla hududida qabriston va sanoat zonasi mavjud bo'lib hozirgi kunda aholi ushbu hududlardan himoya hududisiz o'zboshimchalik bilan uylarni mumkin bo'lmagan joylarga qurib olgan. Bu esa albatta kelajak avlodning salomatligiga ta'sir o'tkazmay qolmaydi. Mahalla hududida joylashgan qabriston maydoni 1.8g bo'lib undan aholi hozirgi kunda ham foydalanib kelmoqda.

SHNQ 2.07.01-03* "Shaxar va qishloq aholi punktlari hududlarini rivojlantirish va qurilishini rejalashtirish" ilmiy qo'llanmasida aholi turarjoy uylarini qabristonlar hududidan 50metr masofada himoya hududi tashlab keyin

loyihalash belgilab qo'yilgan. Ammo avvalgi davrlarda bunga u qadar e'tibor qaratilmagani sababli aholi uylari mumkin bo'lmagan joylarga o'zboshimchalik bilan qurib olingan yoki yer maydoniga qo'shib yuborilgan. Men yangi loyiha taklifimda shu jihatiga e'tibor bergan holda qabriston himoya hududiga joylashib olgan aholi uylarini yangi mahalla markazlariga ko'chirib o'tish taklifini berdim. Qabristonni himoya hududiga esa turli xildagi manzarali daraxtlar ekishni taklif qildim. Chunki bu joylarga mevali daraxtlarni ekish umuman mumkin emas. Sababi qabriston yer ostida turli xil zaharli qurt qumursqamar mavjud bo'lib ular mevali daraxtla mevasi orqali aholiga turli xil yomon kasalliklarni tarqatishi mumkin.

Bundan tashqari mahalla hududida joylashgan sanoat zonaridan ham turli zaharli gazlar chiqishi va buni aholi zarar yetkazmasligi uchun ishlab chiqarish korxonalari atrofini turli xildagi daraxtlar gullar orqali ekologiyani yaxshilashimiz mumkin. Aholi uylari oldidan o'tadigan transport vositalari ham o'zidan turli changlar va gazlarni chiqarishini hisobga olgan holda transport yo'llarini ikki yoniga daraxtlar va gular ekish taklifini berdim bu usullarni mahallaning barcha hududlarida qo'llanilishi bilan bir qatorda bolalar maydonchalari atrofida ko'proq daraxtlar ekilishi maqsadga muvofiq bo'lar edi.

Shu bilan bir qatorda chiqindilarni to'plash va tashish ishlari doimiy nazorat qilinib, hududlardagi "Toza hudud" idoralari bilan yillik shartnomalar asosida olib chiqib ketilishi ta'minlanayapti. Hozirda kombinat tomonidan innovatsion g'oyalarni qo'llab-quvvatlash maqsadida ilmiy-texnik bilim maskanlari bilan hamkorlik yo'lga qo'yilib, mutaxassislarimiz korxonamiz ishlab chiqarish jarayonida ekologik muammolar yechimini izlashda davom etmoqda.

Ona tabiatga odilona munosabatda bo'lish, tabiatni va hayvonot olamini asrab-avaylash, kelajak avlodga tabiat boyliklarini bus-butun yetkazish hamda ekologik muammolarni bartaraf etishga hissa qo'shish har birimizning oldimizda turgan muhim vazifa hisoblanadi.

XULOSA

Menga diplom ishi mavzusi sifatida berilgan Islomobod MFY hududini me'moriy rejalashtirishni tashkil etish jarayonida shularni o'rgandimki, har qanday hududda yashovchi aholiga eng avvalo yashash uchun qulaylik yaratish, so'ngra qolgan jihatlarini yaxshilash kerak ekan. Bo'lajak arxitektor sifatida shu bildimki har qanday loyihani bajarish jarayonida "ush hududda o'zim yashayman" degan fikr bilan loyihani bajarish kerak ekan. Chunki inson doimo uziga qulay shart sharoit yaratishga intilib kelgan va loyihalagan hududim uzimga qulay bo'lsa u albatta shu hududda yashovchi aholiga ham qulay hisoblanadi. Aksincha bu meni qishlog'im emasku deb bajarilgan loyiha hech qachon mukammal loyiha bo'lolmaydi. Diplom ishimni loyihalash jarayonida men hududni chuqur o'rgandim, mamlakatimiz va chet el zamonaviy tajribasidan foydalangan holda, o'z hududimda iqlim sharoitlariga mos, xalqimiz uchun ham an'anaviy ham zamonaviy bo'lgan turar joy binolari, ma'rifat markazlari-kutubxona va o'quv markazlarini, mahalla yig'ini, rekreatsiya dam olish hududlarini arxitektura rejaviy loyihaladim. Mavzeda yashovchi aholiga ham yashash uchun, ham farzandlarning ma'naviy – ma'rifiy komolga yetishi uchun, aholining dam olishi uchun qulay shart sharoitlar yaratishdan iborat bo'ldi. Men ushbu loyihamda buni uddasidan chiqdim deb o'ylayman. Kelgusida men yaratgan ushbu loyihada ko'zda tutilgan barcha yechimlar, xalqimizga manzur bo'ladi deb umid qilaman va Namangan viloyatidagi qishloqlarning rekonstruksiya qilinayotgan yoki yangidan barpo etilayotgan barcha hududlari uchun etalon vazifasini bajaradi deb o'ylayman.

Qishloq joylarda namunaviy loyihalar bo'yicha yakka tartibdagi uy-joy qurilishi dasturini amalga oshirish natijasida qishloq aholi punktlarining qiyofasi tubdan yaxshilanib bormoqda, ijtimoiy-bozor infratuzilmasining rivojlangan tarmog'i yaratildi.

Arxitektura va shaharsozlik sohasini yanada rivojlantirish, shaharlar va aholi punktlarining bosh rejalarini ishlab chiqish hamda amalga oshirish holatini

yaxshilash, aholi punktlarini kompleks qurish bo'yicha qabul qilinayotgan qarorlar uchun davlat va xo'jalik boshqaruvi organlarining mas'uliyatini oshirildi.

Shu bilan birga shaharsozlik sohasi ushbu zamonaviy bosqichda hududiy tizimlarning yangi masshtablari, rejalashtirish va kelajak istiqbollarining yangi loyihaviy muddatlari, shaharlarni loyihalash va qurishning yangi muammolari bilan yuzma-yuz keldi.

Bu esa yosh mutaxassislar-shaharsozlarni tayyorlashga yangicha yondashuvni talab etadi. Ular shaharsozlik sohasida barcha yutuq va kamchiliklarni o'rganib chiqib, oldingi tajribalar asosida malakaviy ko'nikma va mahoratga ega bo'lishlari lozim. Bu o'z navbatida bozor iqtisodiyoti sharoitida rivojlanib borayotgan O'zbekistonning yangi shaharsozlik strategiyasini hayotga tadbqiq etish mezonidir.

Aholining ko'payishi va u bilan bog'liq holda shaharlarning ham o'sishi va kengayishi odamlarning tabiat bilan bo'lgan zaruriy aloqasining buzilishiga olib kelmoqda, natijada shahar aholisi yashash sharoitining yomonlashuvi yuz bermoqda. Shu tufayli ko'klamzorlar, quyosh tushib turuvchi ochiq yerlar va ulardan shahar aholisining har kuni foydalanishi tobora dolzarb masalaga aylanmoqda. Bu esa turar-joy binolari tarkibiga ko'klamzorlashtirilgan maydonchalar va boshqa tabiat elementlarini kiritish imkonini beradigan tuzilishlarini izlab topish lozimligini ko'rsatadi. Bunday majmualar odamlarning tabiat bilan yaqinligini ta'minlashi lozimdir.

Asosiy maqsad mavzeda yashovchi aholiga ham yashash uchun, ham farzandlarning ma'naviy –ma'rifiy komolga yetishi uchun, aholining dam olishi uchun qulay shart sharoitlar yaratishdan iborat bo'ldi. Men ushbu loyihamda buni uddasidan chiqdim deb o'ylayman. Kelgusida men yaratgan ushbu loyihada ko'zda tutilgan barcha yechimlar, xalqimizga manzur bo'ladi deb umid qilaman va Namangan viloyatidagi shahrlarning rekonstruksiya qilinayotgan yoki yangidan barpo etilayotgan barcha hududlari uchun etalon vazifasini bajaradi deb o'ylayman.

Foydalanilgan adabiyotlar.

2. Isamuhammedova D. U. “Shaharsozlik asoslari”;
3. Isamuhammedova D. U. “Turar- joy tumani loyihasi”;
4. Uralov A.S., Adilova L.A., Nozilov D.A., Toshtemirov R.T. “Landshaft arxitekturasini” darslik: Cho’lpon nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, Toshkent 2014;
5. Adilova L.A. “Landshaft arxitekturasining nazariyasi” Toshkent, 2015;
6. Черепанов В.А. “Транспорт в планировки города” Москва, Строй издат, 1970г;
7. QMQ 2.07.01-03 “Shahar va qishloq aholi punktlari hududlarini rivojlantirish va qurilishni rejalashtirish” Toshkent-2006;
8. “Shaharsozlik asoslari” Isamuhammedova D. U. Toshkent, 2014-yil;
9. QMQ 2.05.02-07 “Avtomobil yo’llari” Toshkent-2007;
10. А. И. Колесников – «Вертикальное озеленения». 1964г;
11. С. Я. Соколов, И. П. Замотаев – «Справочник по лекарственным растениям». Фитотерапия. 1987 г;
12. Бакутис И.Е., Бутягин И.А., Лунтс Л.Б. «Инженерное благоустройство городских территории». Москва, Строй издат, 1971 г;
13. Azimov X.A “Qurilishda mehnat havfsizligi” T-2003 y;
14. QMQ 2.08.01-05. “Turar joy binolari” Toshkent-2006 y;
15. SHNQ 2.07.01-03* "Shaxar va qishloq aholi punktlari hududlarini rivojlantirish va qurilishini rejalashtirish" Toshken-2009 y;
16. SHNQ 2.01.02-04 "Yong'in havsizligi" Toshkent-2004 y;

Foydalanilgan internet saytlar:

1. www.google.uz
2. www.tiu.uz
3. uz.wikipedia.org
4. www.topglobus.ru
5. www.testing.uz
6. www.docs.cntd.ru
7. www.base.garant.ru
8. www.floristics.info
9. www.archi.ru
10. www.Totalarch.ru

ILOVALAR

Zamonaviy uylar:

Sport sog'lomlashtirish markazi:

Aholiga hizmat ko'rsatish binolari:

Aholi madaniy dam olish markazi:

Qishloq oila poliklinikasi:

Zamonaviy ko'p qavatli uylar:

